

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cursvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Disputatio XVII. Quæ est vnita, de Sex vltimis Prædecamentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

inhæſionis. Dico autem formam absolutam, quia vnum ubi expellit formaliter aliud ubi ab eodem subiecto inhæſionis. Quare si explicanda sit hæc proprietas sic, vt soli qualitati conueniat, debet addi, quod sola qualitas habeat formam positiuam absolutam sibi contrariam sic, vt non possit compari cum eadem forma in eodem subiecto inhæſionis. Sed nec in hoc etiam sensu hæc proprietas conuenit omni qualitati; nam lux est qualitas, & tamen non habet contrarium in hoc sensu, nec etiam habitus supernaturales, aut species impressæ.

Secunda proprietas est susceptiuum esse magis & minus, hoc est posse intendi & remitti: quod quidem competit qualitatibus pluribus, non tamen videtur competere omnibus; nam certe quilibet actus intellectus vnus non videtur posse intendi aut remitti proprie loquendo, nec quælibet species impressa. Deinde ipsæ Philosophi asserunt hanc proprietatem non conuenire soli qualitati: & certe quantum ad modum loquendi, dicitur res quæcumque esse magis & minus similis alicui, sed & vna actio dicitur magis intensa alia actione.

Tertia proprietas est, quod secundum eam res dicuntur similes & dissimiles; quod sine dubio intelligendum est de similitudine strictæ sumptæ, quæ fundatur in ipsa qualitate; nam res dici similes & dissimiles large loquendo secundum quascumque formas, in quibus conueniunt aut disconueniunt, est extra controuersiam. Addendum autem quod ex hac proprietate vix possit declarari natura qualitatis, quia non potest intelligi bene, quid sit similitudo proprie dicta, nisi intelligatur prius ipsa qualitas, quandoquidem similitudo proprie dicta, vt distinguitur ab aliis similitudinibus, non possit cognosci nisi quatenus cognoscatur fundari in qualitate. Itaque in hoc solum sensu posset per hanc proprietatem colligi aliqua forma esse qualitas, quatenus qui cognosceret aliqua esse similia in aliqua forma, quæ non esset nec substantia, nec quantitas, nec relatio vlla, eo ipso posset cognoscere quod illa forma esset qualitas.

DISPUTATIO XVII.

QVÆ EST VNICA.

De Sex vltimis Prædicamentis

N vnica hac disputatione naturam sex vltimorum prædicamentorum scilicet *Actionis, Passionis, Quando, Vbi, Situs, Habitus*, explicare conabimur.

QVÆSTIO I.

Utrum detur relatio extrinsecus adueniens & quid sit.

Moueo hanc quæstionem hic, quia communis sententia *Scotistarum* est, sex vltima prædicamenta consistere in huiusmodi relationibus. Quæ sententia communiter reſicitur, & quidem hoc fundamento, quod non dentur tales relationes.

Vt autem hæc bene intelligatur, ac vitetur quæstio de nomine, aduertendum est nos cum *Scoto* nihil aliud intelligere per relationem extrinsecus aduenientem, quam formam pure respectiuam, quæ nec includit aliquid absolutum intrinsece & essentialiter, nec identificatur realiter ex suppositione quod daretur talis similitudo (de cuius suppositionis veritate parum hic est curandum) & quæ non spectat ad prædicamentum *Ad aliquid*.

Aduertendum secundo, omnem relationem transcendentalem identificari alicui alteri entitati, quam præsupponit vt fundamentum, v.g. relatio transcendentalis, quam dicit creatura ad Deum, identificatur ipsi creaturæ; & relatio, quam dicit intellectus ad obiectum, identificatur ipsi intellectui. Relatio verò pertinens ad prædicamentum *Ad aliquid*, quam vocant *Scotiste* merito relationem intrinsecus aduenientem, necessario præsupponit fundamentum & terminum cum ratione fundandi; quibus positus necessario resultat absque aliqua actione ad ipsam-

met terminata: vnde si detur aliqua forma relatiua, quæ non identificatur alicui alii rei, nec præsupponit fundamentum, terminum, & rationem fundandi ad quæ necessarium sequitur, dabitur relatio extrinsecus adueniens; nihil enim aliud intelligimus per relationem extrinsecus aduenientem, quam huiusmodi: & ratio nominis est aptissima: cum enim sit entitas pure relatiua, hoc est non includens aliquid absolutum, nec identificatum vlli absoluto, debet vocari relatio; & quia vltimas non sequitur necessarium ex vi fundamenti, & termini, aut vllius rationis fundandi se habentis ex parte ipsorum absque actione aliqua immediate terminata ad ipsammet, quemadmodum sequuntur relationes de prædicamento *Ad aliquid*, merito vocatur extrinsecus adueniens, ad differentiam illarum aliarum relationum, quæ intrinsecus aduenientes dicuntur; & per hoc patet responsio ad dissentium longissimum, quo vtitur *Suarez* supra contra *Scotum* ex nomine relationis intrinsecus aduenientis.

CONCLUSIO.

2. Dantur relationes extrinsecus aduenientes in sensu iam explicato. Hæc est *Dottoris* in 3. dist. 1. quæst. 1. & in 4. dist. 3. quæst. 1. quod libere in 1. num. 4. cum *Scotistis* omnibus, quos sequuntur *Louanienses* hic; *Paulus Venerus* 5. Met. capit. 36. & alii contra communiorum *Thomistarum*, & *Recentiorum* sententiam, quos citant & sequuntur *Suarez* dist. 48. Met. sectio. 1. *Rinnus* & *Complutenses* hic.

Probat, quia secundum aduersarios communiter datur vnio inter materiam & formam, quæ est aliquid reale positiuum distinctum ab illo; & licet hoc negetur à *Caietano* & aliquibus paucis; tamen id modo supponendum est cum communiori aduersariorum sententia, quam aliàs probabimus, Deo volente: sed illa vnio est huiusmodi respectus; ergo, &c. Probat minor, quia est aliquid reale, cuius totum esse consistit in ordinatione actuali vnus ad aliud: ergo est essentialiter respectus; non est autem intrinsecus adueniens, vt fatentur aduersarii, & patet, quia non præsupponit aliquid ex parte extremorum, ad quod necessario sequitur, possunt enim extrema esse existentia simul, quamuis non haberent illam unionem: non est etiam respectus transcendentalis, quia neque est quid absolutum, aliàs essentia eius non consisteret in actuali ordinatione vnus ad aliud; neque identificatum realiter alicui absoluto, quia non potest assignari quodnam sit illud absolutum, cui identificaretur, aut quis effectus, aut vtilitas eius; ergo non est respectus transcendentalis, aut prædicamentalis de prædicamento *Ad aliquid*, & consequenter erit extrinsecus adueniens.

Confirmatur hoc meo iudicio euidenter, quia eodem modo, quo aduersarii dicunt unionem esse aliquid absolutum dicens respectum transcendentalem, & propterea non posse intelligi, nisi per modum respectus, posset aliquis dicere, quod similitudo & quicumque respectus intrinsecus adueniens esset etiam quid absolutum, dicens tamen ordinem ad terminum: sed hoc est absurdum etiam secundum ipsos: ergo & illud, vnde sequeretur probabilitas eius.

3. Confirmatur secundo, quia si vnio materiæ ad formam esset quid absolutum, quæ esset ratio cur dicerentur vniri, deberet poni in vtroque extremo, vel vnum absolutum in vno, & alterum in altero: sed non potest poni in vtroque extremo vnum absolutum, quia vnum numero nequit naturaliter afficere duo subiecta æque immediate, sicut nec vna forma duo subiecta, siue informando, siue inhærendo; nec etiam ponitur vnum absolutum in vno, & alterum in altero, quia sic daretur duplex vnio substantialis inter materiam & formam contra magnam partem aduersariorum, vt videbimus primo *Physicorum*. Probatur sequela maioris, quia quæcumque referuntur ad se inuicem relatione reali mutua, debent habere ab vtraque parte rationem positiuam fundandi illam denominationem, nec potius debet fundari in vna quam in altera, si vtraque sit capax: & ita videmus contingere in relationibus similitudinis & dissimilitudinis, ac similibus: sed materia & forma referuntur ad se inuicem denominatione mutua relatiua

Dantur relationes extrinsecus aduenientes.

X vni;

Quid sit relatio extrinsecus adueniens.

vniti, & ille modus absolutus est ratio proxima aut formalis, aut fundamentalis, vnde proueniat: ergo debet poni in vtroque extremo.

4. *Confirmatur tertio*, quia frustra fit per plura quod fieri potest per pauciora: sed ex duabus formalitatibus, quas ponunt in vnione, absoluta scilicet & respectiua, sufficeret sola respectiua: ergo frustra ponitur altera.

Dices: si potuisset poni, sufficeret; sed non potest poni sine absoluto, & consequenter est magna necessitas absoluti. *Contra*, quia non potest, vel leuissima ratio assignari, quæ ostenderet, quod non posset poni: ergo gratis asseritur minor.

Confirmatur quarto, quia non potest dari vlla implicancia, cur non posset aliquid pure respectiuium poni de nouo inter materiam & formam per actionem alicuius extrinseci terminatam immediate ad illud: sed ex suppositione quod hoc posset fieri, non est vlla ratio, ob quam dicatur, quod ita de facto non fiat; & ex altera parte multo congruentius esset dicere, quod ita fiat, quandoquidem illud, quod ponitur inter illa, non possit intelligi, nisi per modum respectus actualiter ordinantis vnum ad aliud: ergo debet dici quod illud, quod ponitur inter illa per actionem causæ vnientis, sit respectus purus, & nullo modo quid absolutum.

5. *Dices*, implicanciam esse quod respectus possit produci per actionem aliquam ad se immediate terminatam, vt sæpius testatur Philosophus; si autem poneretur per causam extrinsecam aliquid pure respectiuium inter materiam & formam, produceretur respectus per actionem ad se immediate terminatam.

Contra: Philosophus nunquam dixit non posse terminari actionem immediate ad relationem extrinsecus aduenientem, sed tantum id de relatione intrinsecus adueniente asserit. Sed non est eadem ratio de vtraque: ergo, &c.

Dices, Philosophum non fecisse mentionem de vna in specie, neque de altera, sed id vniuersaliter asserit de relatione, & propterea debet intelligi de quacunque relatione.

Contra, quia id asserit expresse de relatione tertii prædicamenti præsertim secundum aduersarios, quia alias relationes non nouit: ergo non debet intelligi de aliis relationibus, si darentur, sed de iis, quæ ad illud prædicamentum pertinent.

Et confirmatur, quia illud quod dixit Philosophus, debet fundari in ratione: sed non est vlla ratio, cur ad relationes extrinsecus aduenientes non daretur actio, & est optima ratio cur non daretur ad relationes intrinsecus aduenientes, quia hæc præsupponunt aliquid, ad quod necessarium sequitur sine actione: illæ vero non præsupponunt: ergo intelligendus est Philosophus solum de his, & non de illis. Quod si Philosophus expresse negaret ad vllam relationem dari actionem, potius neganda esset eius auctoritas, quam hæc conclusio.

6. *Obiicit primo*: Propterea relationes intrinsecus aduenientes dicuntur tales, quia sequuntur necessario ad extremas, posito fundamento proximo seu ratione fundandi; sed vni licet non sequatur necessario positus extremis, tamen sequitur necessario positus illis, & ratione fundandi: sequitur enim necessario ad actionem vnitiuam, quæ est ratio fundandi ipsam: ergo si sit ratio non transcendentalis, non erit extrinsecus, sed intrinsecus adueniens tam bene, quam similitudo, aut paternitas.

Confirmatur ex Ioanne à S. Thoma hic: actio sequitur necessario posito fundamento, & termino, & ratione fundandi, & similiter vbi: ergo sunt relationes intrinsecus aduenientes potius, quam extrinsecus iuxta nostram explicationem. Probatur antecedens, quia ratio fundandi actionem est positio effectus, & ratio fundandi vbi est circumscriptio corporis ambientis: sed positus his necessario sequitur actio & vbi, ergo.

Respondeo negando minorem; ad cuius probationem dico quod actio vnitiua non sit ratio formalis fundandi vnionem, nam ratio formalis fundandi debet esse in extremis, quæ referuntur aut in aliquo ex illis, vt patet discurrendo per omnes relationes tertii prædicamenti; actio ve-

ro vnitiua est in agente vniente, & non in illis extremis. Quod si etiam actio illa esset ratio fundandi, & etiam esset in illis extremis, adhuc obiectio nihil concluderet;

Respondetur enim secundo distinguendo maiorem: posito fundamento proximo seu ratione fundandi distincta ab actione productiua relationis, concedo; quæ non distinguatur ab ipsa, sed sit ipsamet actio productiua vnionis, nego maiorem.

7. *Ad confirmationem* nego antecedens cum sua probatione: nam positio effectus & circumscriptio corporis habetur formaliter per ipsammet actionem, & vbi, & non per aliquid prius: ergo non sunt rationes fundandi, ad quas sequuntur necessario actio & vbi.

Et per hoc patet ad fundamenta *Arriagæ disput. 12. Log. num. 6. & 11.* qui videtur non intellexisse nostram sententiam, dum in confirmatione sua euidenti, vt ipse ait, ex eo quod relatio paternitatis sit intrinsecus adueniens, infert relationem causæ & effectus intercedentem inter duos ignes esse talem: quasi Scotistæ non eodem modo philosopharentur de vtrisque; cum tamen certum sit eos nullam prorsus agnoscere differentiam inter illas. Nam qui ponunt inter patrem & filium præter actionem, quæ est respectus extrinsecus adueniens, aliam relationem intrinsecus aduenientem, similes duas relationes ponunt inter duos ignes; & qui vnam tantum relationem ponunt inter patrem & filium, quæ est actio, ac respectus extrinsecus adueniens, vnam etiam ponunt tantummodo inter duos ignes.

Obiicit secundo: si daretur aliquis respectus purus non transcendentalis, qui non esset de prædicamento *Ad ali-* quid, esset & non esset istius prædicamenti, quod est absurdum. Probatur sequela; non enim esset, ex hypothesi; esset autem, quia conueniret vni uoce in ratione respectus cum relationibus istius prædicamenti.

Respondeo negando sequelam cum sua probatione quoad secundam partem; non enim ex eo quod aliqua conueniant vni uoce, debent poni in eodem prædicamento. *Confirmatur hæc responsio*, quia non est maior conuenientia inter relationem intrinsecus aduenientem & extrinsecus in ratione relationis vt sic, quam est inter vbi & quando, cæteraque vltima sex prædicamenta (ex suppositione quod sint modi absoluti dicentes respectum transcendentem, vt dicunt aduersarii) in ratione modi absoluti vt sic: ergo sicut ex conuenientia horum in ratione modi non admitterent aduersarii quod pertineant ad idem prædicamentum: neque etiam inferre debent ex conuenientia relationis intrinsecus aduenientis cum relatione extrinsecus adueniente, quod sint eiusdem prædicamenti.

CONCLUSIO II.

8. *Bene definitur relatio extrinsecus adueniens esse respectus realis realiter distinctus ab extremis, non præsupponens aliquid ex parte ipsorum, ad quod necessarium sequitur, quod non sit actio productiua ipsius, cuius totum esse est ad aliud se habere.* Hæc fere patet ex dictis.

Ponitur respectus realis, tanquam genus, in quo conuenit cum aliis relationibus realibus tam transcendentalibus, quam prædicamentalibus. Dicitur *realiter distinctus ab extremis*, vt distinguatur à relationibus realiter identificatis suis extremis, vt sunt relationes creaturæ ad Deum, materiæ ad formam, potentiæ ad obiectum, &c. Dicitur, *non præsupponens aliquid ex parte extremorum ad quod necessario sequitur*, vt distinguatur à relationibus intrinsecus aduenientibus, quæ tale quid semper præsupponunt. Dicitur *quod non sit actio productiua*, quia aliquando posset præsupponere in extremis vel in aliquo ex illis ipsam actionem productiuam sui: quando enim aliquis moueret se localiter, & poneret se in loco, vbi illud intrinsecum, quod haberet, præsupponit in ipso aliquid ad quod necessario sequitur, nimirum actionem productiuam sui. Verumtamen aduertendum est quod non necessario præsupponeret ipsam in extremis, quia si agens extrinsecum poneret locum in illo loco, habuisset illud vbi, & tunc actio productiua vbi non esset in extremis.

Et

Ad quas
relationes
non datur
actio.

Descriptio
relationis
extrinsecus
aduenientis.

ex eo quod vestis sit in corpore : similiter actio non dicitur esse ad, sed esse ab, & passio est in passio.

Confirmatur si sex ultimæ prædicamenta essent relationes, necessario essent mutuae : hoc autem est falsum, quia actio, & passio non sunt simul natura.

Respondeo negando minorem, ad cuius probationem dico manifestum esse, sex ultimæ prædicamenta dicere ex natura sua intrinseca esse ad tam bene quam similitudo: nam actio ordinat agentem ad effectum, passio effectum seu passum ad agentem, ubi locatum ad locum, quando rem existentem ad tempus, & ita de reliquis, sicut similitudo ordinat album unum ad aliud album coexistens. Nec refert, quod actio dicatur esse ab agente, passio in passio, ubi in loco, nam etiâ similitudo dicitur esse in subiecto, & tamen non propterea dici debet quod non sit relatio. Præterea, improprie dici à Complutensibus, quod vestis sit in corpore, & falsum esse, quod habitus sequatur ex eo, quod vestis sit in corpore, imò ab ipso habitu habetur vestis esse in corpore, seu ut proprius dicam, vestis circa corpus aut applicata corpori.

16 Confirmatur responsio, quia ideo aliquid est essentialiter actio, non quia est ab agente quomodocumque, sed quia est ab ipso sic, ut ab ipsa denominatur per se formaliter agens producere aliud: & ideo aliquid dicitur essentialiter passio, non quia est in passio quomodocumque, sed quia est in ipso sic, ut ab ipsa denominetur passum pari ab aliquo: & ideo aliquid dicitur esse ubi, non quia est in loco quomodocumque, nec quia ponit in loco quomodocumque, sed quia est ratio formalis, à qua essentialiter & formaliter habet aliquid actu constitui in loco: ergo actio, passio, & ubi dicunt ordinationem actualem unius ad aliud, nimirum, agentis ad passum, passi ad agens, locati ad locum: ergo dicunt esse ad non minus quam similitudo, quæ propterea dicitur esse ad essentialiter, quia minus ipsius est referre actualiter unum extremum ad aliud.

17. Ad confirmationem obiectionis, Respondeo primo, quod si aliquæ relationes ex sex ultimis prædicamentis non essent mutuae, inde formaliter non sequatur, quod non essent relationes; neque enim ex conceptu relationis ut sic, habetur necessario, quod debeant esse mutuae, ut patet in relationibus tertij generis, quæ secundum ipsosmet aduersarios non sunt mutuae.

Respondeo secundo, concedendo sequelam maioris, & negando minorem: ad cuius probationem, dico aliud esse, quod relationes sint mutuae, aliud quod sint simul natura; ad ipsam autem rem dico, quod certum sit reliquas relationes spectantes ad ultimæ prædicamenta, præter actionem & passionem, esse simul natura; unde quantum ad hanc rationem, saltem illæ possunt esse relationes. De actione etiam & passione certum est, quod sint simul natura quantum ad hoc, quod ab una ad alteram sequatur subsistendi consequentia pro quocumque instanti temporis, nec alia simulras naturæ necessario requiritur in omnibus relationibus.

QVÆSTIO III.

De Actionis prædicamento.

Explicatur sententia Scoti de Actione.

Nomen actionis est æquiuocum.

18. Nomen Actionis, ut aduertit Doctor in 4. dist. 13. quæst. 1. & quodlib. 13. est æquiuocum; significat enim plura secundum diuersam rationem; primo enim significat actiones vitales, quibus potentia vitales tendunt in sua obiecta, ut intellectus in intelligibile, voluntas in volubile, visus in visibile, quæ actiones sunt de prædicamento qualitatibus, & non huius prædicamenti.

Secundo sumitur aliquando à Philosopho pro reacta, seu pro effectu, qui producitur ab efficiente: & sic etiam non spectat ad hoc prædicamentum, sed ad illa, ad quæ spectat res illa producta.

Tertio sumitur pro respectu, seu relatione, quæ supponitur resultare in re, quæ aliam rem producit statim atque illam producit; & manet in illa re, quandiu coexistit cum re producta: & actio hoc modo spectat potius ad prædicamentum *Ad aliquid*, quam ad hoc prædicamentum, si tamen detur talis actio, seu productio, de quo egi supra disp. de relatione num. 46.

Quarto, sumitur pro respectu educantis ad formam, quæ educitur ab aliquo agente ex potentia alicuius subiecti.

Quinto pro respectu inducentis ad formam, quam inducit aliquid agens in aliquid subiectum.

Sexto denique sumitur pro respectu transmutantis ad transmutatum, mediante quod scilicet aliquid agens mutat aliquid subiectum.

19. Ex his tribus ultimis respectibus certum est posse dari respectum inducentis, sine respectu educantis; anima enim rationalis inducitur & non educitur: non potest tamen esse educio sine inductione, nihil enim educitur ex potentia alicuius, quod non recipiatur in ipsomet. Potest etiam dari respectus transmutantis sine educatione, ut patet in transmutatione corporis, quæ est altera pars viuientis per animam rationalem, non tamen sine inductione, quia nihil potest transmutari proprie loquendo, hoc est intrinsece, per receptionem formæ, quam non habuit ante, quin inducatur illa forma in illud, quod transmutari dicitur. Unde existimo actionem educiuam realiter identificari actioni inductiuæ, & actionem transmutatiuam realiter identificari actioni inductiuæ in hoc sensu, quod illa actio qua transmutatur aliquid subiectum, debeat necessario esse actio, qua inducitur aliquid in ipsum; & illa actio, qua inducitur in subiectum, debeat necessario esse actio, qua transmutatur; & denique illa actio qua aliquid educitur ex subiecto, debeat esse & actio, qua inducitur aliquid in ipsum, & consequenter actio, qua transmutatur illud subiectum. Unde quando Scotus videtur distinguere actiones has, existimo quod debeat intelligi, non de distinctione reali, sed potius de distinctione aliqua formali, vel rationis, vel etiam de distinctione reali in hoc sensu, quod bene possit actio transmutantis aliqua esse distincta realiter ab omni actione educiuâ, hoc enim est certum, quoties transmutatur aliqua res per formam, quæ non educitur à potentia eius.

20. Difficilius, est quod Scotus supra in quarto, num. 11. dicit, respectum inducentis ad inductum, & educantis ad educum esse respectum intrinsecus aduenientem; respectum vero transmutantis ad transmutatum esse respectum extrinsecus aduenientem, atque adeo respectum transmutantis ad transmutatum solummodo spectare ad hoc prædicamentum, non vero respectum inducentis aut educantis. Cuius rationem assignat, quod non possit esse forma inducta aut educata simul cum inducente aut educante, quin sit respectus educationis aut inductionis; possit autem esse transmutans v. g. causa transmutatiua & transmutatum, hoc est subiectum ab ipso transmutabile sine transmutatione, nimirum in casu, quo poneretur aliquid impedimentum, ut si adesset fortior agens, aut deesset concursus diuinus. Hæc doctrina mihi semper visa est difficilis, & si vera esset, falsum esset quod paulo ante diximus, nempe actionem transmutatiuam identificari realiter semper actioni inductiuæ alicui, & actionem educiuam semper identificari alicui actioni transmutatiuæ, quia omnis relatio extrinsecus adueniens distinguitur realiter ab omni relatione intrinsecus adueniente, alias non ponerentur in prædicamentis realiter distinctis.

Ideo autem hæc doctrina visa mihi est difficilis primo, quia si distinguitur realiter actio educiuâ transmutatiua sanè transmutatiua non potest esse prior quam educiuâ, sed potius è contra educiuâ debet esse prior: hoc autem supposito videtur quod relatio transmutantis, seu actio transmutatiua sit intrinsecus adueniens, quia sequitur necessario suppositis extremis, & educatione formæ seu inductione eius ita, ut de potentia Dei absoluta non possit non esse magis quam similitudo duorum alborum possit non esse, supposita eorum coexistentia: sed illa relatio, quæ necessario sequitur positis extremis, & aliqua ratione priori, quæ non sit actio productiua istius relationis, est intrinsecus adueniens, ut patet ex dictis quæstione prima huius disputationis: ergo illa relatio transmutantis esset extrinsecus adueniens in casu supposito.

Secundo, quia videtur quod relatio educantis aut inducentis sit extrinsecus adueniens, quia illa relatio est extrinsecus adueniens, quæ non sequitur necessario positis extre-

Inductio potest esse sine educatione non è contra. Transmutatio potest dari sine educatione, sed non sine inductione.

Actio educiuâ realiter identificatur actioni inductiuæ & etiam actio transmutatiua.

An actio inductiuâ, & educiuâ, sit relatio intrinsecus adueniens.

Contra partem affirmatiuam.

extremis & quibuscumque conditionibus præiis: sed posito calore v.g. & calefactio & omnibus prærequisitis ad educationem aut inductionem, non necessario sequitur educatio aut inductio inter calorem & calefactum illud, nam non sequeretur illa educatio aut inductio, si calor esset educatus ab alio calefactus; & si esset productus à solo Deo absque subiecto, non esset educatio aut inductio in vilo agente terminata ad illum calorem: ergo tam bene est relatio extrinsecus adueniens, quam unio materiæ ad formam, aut ubi, quæ secundum Scotum sunt relationes extrinsecus aduenientes.

Explicatio
Doctores.

Propter has difficultates existimo Doctorem, quando dicit quod educatio & inductio sit relatio intrinsecus adueniens, intelligendum esse conformiter ad principia alia communia de productione. Itaque quemadmodum secundum illa principia causa producat, v.g. homo generans hominem dicitur productiones diuersæ rationis ad rem productam, vnam quæ spectat ad prædicamentum actionis, & manet solummodo, vel quoad manet res in fieri ab illa causa, vel quoad actualiter dependet ab illa causa; & altera productione, quæ est de prædicamento Ad aliquid, quæ presupponit priorem, & manet quoad extrema illa manet, siue res producta dependet actualiter à causa siue non dependeat; Ex quibus productionibus prior est relatio extrinsecus adueniens, posterior vero intrinsecus adueniens: Ita causa educens aut inducens dicitur duplicem educationem, aut inductionem; vnam quæ manet quamdiu res est in fieri, aut actu dependet ab inducente; & alteram, quæ ad illam sequitur & manet quamdiu res educata, & educens existunt in rerum natura, siue actu dependeat res educata ab educente, siue non; ex quibus prior educatio aut inductio est relatio extrinsecus adueniens, & de illa procedit discursus præmissus contra doctrinam Scoti; posterior vero est intrinsecus adueniens, & de illa loquitur Scotus, nec contra eam facit ille discursus. An autem reuera sint illæ duæ educationes, iisdem rationibus probandum aut improbandum est, quibus vtuntur auctores ad probandum aut improbandum, quod detur paternitas intercedens inter patrem, & filium, & sequens necessario ad illos, supposita productione vnius ab altero. Quod totum dictum sit ad defensionem, & intellectionem doctrinæ Scoti in prædicto loco.

Explicatur sententia Porretani de Actione.

Sententia
Porretani
de actione.

Definitio
actionis
data à Gil-
berto non
comprehen-
dit omnem a-
ctionem præ-
dicamentum hu-
manum.

22. *Gilbertus Porretanus definit Actionem esse illud, secundum quod in id, quod subiicitur, agere dicimur, id est, secundum quod transformamus aliquod subiectum, inducendo aliquam formam in ipsum. Hoc est: Actio est aliqua forma, à qua formaliter denominatur aliqua causa actu transmutare aliquod subiectum. Quam definitionem admittit Scotus supra esse bonam, non tamen prout comprehendit omnem omnino respectum, qui spectat ad hoc prædicamentum, sed prout comprehendit omnem actionem causæ efficientis, vt efficiens est. Ratio autem cur non admittat eam, vt comprehendentem omnem respectum huius prædicamenti, est, quia informatio quasi actiua causæ formalis, à qua dicitur actu informare subiectum, spectat ad hoc prædicamentum, neque enim potest assignari aliud prædicamentum, ad quod spectet; & tamen non conuenit ipsi proprie loquendo prædicta definitio, quia non est verum proprie loquendo, quod forma agat in materiam, sola enim causa efficiens dicitur proprie loquendo agere ex vfu Philosophorum. Similiter concursus materiæ, quo influit materialiter in formam, quæ ex potentia eius educitur, spectat ad hoc prædicamentum, & tamen propter eandem rationem non conuenit ipsi prædicta definitio, proprie loquendo. Ratio etiam cur Scotus admittit prædictam definitionem, vt comprehendentem omnes actiones causarum efficientium spectantes ad hoc prædicamentum est, quod omnibus & solis illis conueniat proprie loquendo: omnis enim, & sola causa efficiens agit actione huius prædicamenti in id, quod subiicitur.*

23. *Dices: Deus est causa efficiens respectu effectus, quem creat, v.g. respectu Ageli, & tamen non agit in aliquid, quod subiicitur; quia Angelus creatur non sit ex præsup-*

posito aliquo subiecto, in quod diceretur Deus agere, dum producit Angelum.

Respondetur ad hoc communiter, Deum producendo talem effectum non agere actione huius prædicamenti, quia non datur actio huius prædicamenti, nisi respectu effectus, qui accidentaliter dependet ab agente sic, vt possit esse sine tali dependentia: Angelus autem non sic accidentaliter dependet à Deo, sed essentialiter, vnde dependentia ipsius ad Deum est identificata realiter ipsi.

Dices secundo: Deus posset creare albedinem extra omne subiectum; & dependentia albedinis ab ipso in tali casu esset dependentia accidentalis, quia posset esse absque tali dependentia; sed tamen Deus sic producendo albedinem non ageret in id, quod subiicitur: ergo illa definitio actionis non comprehendit omnem actionem huius prædicamenti. Probatur consequentia, quia omnis actio, à qua accidentaliter dependet effectus, spectat ad hoc prædicamentum.

Respondetur negando consequentiam cum sua probatione, quia solum actiones causarum secundarum spectant ad hoc prædicamentum.

14. *Et si quæras, cur illæ solæ spectarent potius, quam omnes, à quibus accidentaliter tantum dependent effectus, & non essentialiter.*

Respondetur, in mea sententia rationem esse facilem, quia nulla actio spectat ad hoc prædicamentum præter actiones, quæ sunt accidentia: nulla autem actio Dei solius, siue ab ea essentialiter siue accidentaliter dependet effectus, est accidens, nam consistit, vt suo loco dicam, in volitione libera Dei, quæ vult effectum producere, quæ volitio non est accidens, vt patet. Quod si actio Dei esset quid distinctum à Deo & effectui, profecto non esset vlla ratio cur excluderetur ab hoc prædicamento, & consequenter quandoquidem non conueniret ipsi prædicta definitio, non esset bona, quandoquidem non comprehenderet omnem actionem, etiam effectiuam, spectantem ad hoc prædicamentum.

Dices tertio: Actio, quæ creatura crearet, spectaret ad hoc prædicamentum, & tamen non conueniret ipsi prædicta definitio.

Respondetur, secundum plurimos Scotistas, non esse possibilem talem actionem; quod si possibile esset, profecto prædicta descriptio actionis vt sic non esset bona: vnde illi qui tenent, quod creatura possit de potentia Dei absoluta creare vel totaliter, vel partialiter, debent consequenter negare prædictam definitionem, vt adequatam omni actioni spectanti ad hoc prædicamentum: nec esset magnum inconueniens negare bonitatem eius, neque enim Gilbertus ille Porretanus tantæ autoritatis haberi debet, vt non possit negari definitio quæcumque ab ipso tradita, si non constaret bonitas eius aliunde, quam ab ipsius autoritate.

Clarius explicatio Actionis.

25. *Quod si velit aliquis clarius, & sine inuolutione aliarum difficultatum, non necessario hic examinandarum, declarare naturam actionis vt sic, spectantis ad hoc prædicamentum: Dico Actionem vt sic comprehendentem omne illud, quod spectat ad hoc prædicamentum, bene explicari esse accidens quo mediante formaliter aliquid communicat esse alteri, abstrahendo à modo, quo communicat illud esse, siue scilicet id fiat per receptionem, siue per informationem, aut inhesionem, siue sine receptione aut inhesionem aut informationem. Hæc descriptio patet esse bona, quia omni & soli actioni huius prædicamenti conuenit; conuenit enim influxui, quo materia dat esse formam; & informationi, quæ forma informat materiam, dando seipsam illi, & influxui, quo efficiens producit quemcumque effectum, quem producit mediante accidente, siue illud producit transmutando, siue sine transmutatione, quidquid sit an actio talis absque transmutatione, sit possibile, necne. Excluditur autem actio Dei omnis, quæ consisteret in volitione eius, & quæ identificaretur realiter effectui producti, quia nec volitio eius est accidens, nec aliquid identificatum realiter creaturæ est accidens respectu istius creaturæ, vt patet.*

Clarius
explicatio
actionis.

Quid actio
causæ effi-
cientis.

Actio autem causa efficiens, ut sic, potest bene describi esse accidens, à quo actualiter denominatur producere aliquid, aut dare, ipsi esse absque receptione, aut informatione eius, aut inhaione in ipso. Hæc descriptio similiter patet, quia omni & soli conuenit. Dicitur dare ipsi quia in hoc conuenit actio causæ efficientis cum causalitate causæ materialis & formalis. Dicitur absque receptione, ut distinguatur à causalitate causæ materialis. Dicitur absque informatione aut inhaione, ut distinguatur à causalitate causæ formalis tam substantialis, quam accidentalis. Solum potest esse difficultas circa totam hanc resolutionem in illo quod dixi, actionem, ut sic comprehendentem omne, quod spectat ad hoc prædicamentum, & actionem ut sic comprehendentem omnem actionem causæ efficientis spectantem ad hoc prædicamentum esse accidens: nam qui negant intercedere inter causam & effectum aliquid medium, negarent consequenter actionem ut sic debere esse accidens; unde ne videamur supponere hoc gratis, iam veritatem istius suppositi examinabimus: & quia est eadem ratio de actione ut sic, & de actione causæ efficientis, breuitatis & claritatis causa, solum in particulari examinabimus an id sit verum de actione causæ efficientis.

An detur aliquid medium inter efficiens & effectum, quod habeat rationem actionis.

26 *Prima sententia est Nominalium non requiri aliquid medium inter causam efficientem, & effectum ab ipso productum ad hoc ut denominetur formaliter producere illum effectum. Hanc tenent expresse Occamus, quod l. 6. Gabriel in 1. dist. 3. Greg. in 1. dist. 28. q. 2. Aliaco in 1. q. 7. Rubion. 3. dist. 1. q. 1. Baconius ibid. quos sequitur Uvadingus de Incarnatione disput. proem. dub. 3. qui eam tribuit D. Thomæ.*

Communior sententia inter alios auctores tam Scotistas & Thomistas, quam recentiores, est intercedere aliquid inter causam, & effectum ab ipso productum, à quo formaliter habeat esse producens talem effectum, & quod consequenter habeat rationem actionis.

CONCLUSIO I.

Non datur
actio me-
dia inter
causam, &
effectum,
quia à nulla
alia causa
nequit pro-
duci.

27. *Quotiescumque causa aliqua producit aliquem effectum, qui non potest ab illa alia causa produci, non est necesse ut intercedat aliquid inter illam causam & effectum realiter ab ipsis distinctum, à quo formaliter illa causa habeat producere illum effectum: sed illa causa habebit denominationem formalem producentis, aut seipsa, supposita existentia effectus, aut ab ipsomet effectu existente, & effectus habebit denominationem formalem producti à seipso. Hæc conclusio debet esse communis inter auctores utriusque sententiæ præmissæ, nec enim auctores secundæ requirunt vniuersim debere intercedere inter causam & effectum actionem mediam distinctam realiter, sed loquuntur in sensu conclusionis tertiæ.*

Probatur prima pars conclusionis. quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate: sed non est necessitas ponendi aliquam actionem mediam inter causam & effectum in casu conclusionis; ergo non est ponenda. Probat minor, quia si esset aliqua necessitas, maxime ut haberetur denominatio noua producentis in causa, & producti in effectu: sed ad hoc non est necesse, ut ponatur aliquid tale: potest enim dici quod causa denominetur produci ab ipso met effectu, qui seipso egreditur à tali causa; vel certe, quod causa seipsa producat, supposita existentia effectus: quod probo clarissime, quia in sententia admittente actionem mediam inter causam & effectum, licet dicatur de nouo de illa causa, quod sit causa, à qua egreditur illa actio, & de actione quod sit egrediens actu ab illa causa: non tamen ponitur aliquid medium inter causam & actionem: & ratio quare non ponitur aliquid medium est, quia actio illa non potest esse, nisi à tali causa, quod si potuisset, nulla esset ratio, quare non poneretur aliquid medium inter illam, & causam tam bene, quam ipsamet ponitur inter causam & effectum per ipsam productum: ergo quoties effectus aliquis nequit procedere ab illa causa, nisi ab una causa determinata, tum non debet asseri

aliquid medium: sed denominationes omnes poterunt provenire ab ipsamet causa & effectu illo.

28. *Ex his habetur primò, si solus Deus possit creare, ut communior sententia tenet, & si ulterius effectus, qui creati exigunt, nequeant produci aliter, quam per creationem, inter tales effectus & Deum non debere intercedere aliquam actionem mediam. Dixi autem, si tales effectus nequeant aliter produci, quia mihi certum est quod Deus possit creare aliquos effectus, qui possunt aliter produci, quam per creationem: potest enim creare albedinem extra omne subiectum, quæ albedo posset educi à potentia subiecti; & huiusmodi effectus & quando crearentur & quando educerentur, deberent non obstantibus principiis iam positis, produci mediante actione media, nisi aliunde constaret quod non.*

Sequitur secundo, quod si qualitates, quæ producuntur à potentiis vitalibus, per quas vitaliter tendunt in sua obiecta, de quibus in libris de anima, nequeant produci nisi ab illis potentiis; etiam de potentia Dei absoluta, ut multi tenent, eas non debere produci mediante actione realiter ab ipsis & causis distincta.

CONCLUSIO II.

29 *Non est necesse ut intercedat aliqua actio media inter Deum & effectum vllum ab ipso solo productum. Hæc est iuxta primam sententiam, & videtur esse contra multos ex illis, qui tenent secundam sententiam quantum ad effectus, qui licet à solo Deo procedunt, possent tamen ab ipso, & causa secunda provenire.*

Probat, quia sufficienter determinaretur Deus ad productionem talis effectus per volitionem suam liberam, per quam vellet ipsum producere se solo absque vlllo alio intermedio; posita enim tali volitione, & separato quocumque alio, effectus ille produceretur.

Confirmatur, quia Deus, per volitionem suam potest determinari ad producendum actu ex pluribus indiuiduis, quæ ab ipso & causa secunda in talibus circumstantiis produci possunt, hoc numero indiuiduum potius quam aliud, ergo similiter posset determinari per volitionem suam abique aliquo medio ad producendum hunc calorem, v. g. potius quam alium effectum.

30. *Dices: quando effectus ille, v. g. calor procederet à Deo, & causa secunda esset, & Deus & effectus & volitio libera Dei, quæ vellet ipsum producere tali tempore; & tamen Deus solus absque actione causa secunda non produceret illum effectum: ergo quando Deus solus produceret illum effectum, debet esse aliquid præter effectum & volitionem illam & Deum, nempe illud quod supplet defectum actionis causæ secundæ.*

Respondeo distinguendo antecedens pro secunda parte esse eadem formaliter volitio diuina, quæ vellet producere illum effectum se solo, nego; quæ vellet cum causa secunda, concedo antecedens; & similiter distinguo consequens: præter volitionem, quæ vellet cum causa secunda illum producere, concedo; præter volitionem quæ vellet se solo illud producere, nego consequentiam.

Dices secundo: Deus non potest habere hanc numero volitionem formaliter distinctam ab alia numero volitione, nisi connotando aliquid, quod non connotatur ab alia volitione; sed nisi ponatur aliqua actio intermedia inter Deum & effectum, qui ab ipso & causa secunda produci potest, non potest connotari per volitionem, quæ se solo produceret ipsum, aliquid, quod non connotaretur per volitionem, quæ simul cum causa secunda produceret ipsum: ergo non haberet diuersas formaliter volitiones in vtroque casu, & consequenter debet admitti aliquid medium.

Respondeo breuiter, relinquendo exactiorem huius rei discussionem pro Theologia & tractatu de voluntate Dei, negando minorem, quia, quando haberet volitionem producendi se solo effectum, connotaretur negatio concursus causæ secundæ; & quando vellet producere cum causa secunda, connotaretur concursus causæ secundæ. Addendum vero ad hæc, quod, si Deus non posset per volitionem suam intrinsecam absque aliquo superaddito producere effectum, tum, tam necessario debere interuenire aliquid

Aliquis est
effectus po-
tenti creati,
qui non
exigit cre-
ari.

Non in-
tercedit
aliqua ac-
tio media
inter Deum
& vnum
effectum
ab ipso so-
lo produ-
ctum.

Non in-
tercedit
aliqua ac-
tio media
inter Deum
& vnum
effectum
ab ipso so-
lo produ-
ctum.

quid

quid distinctum ab ipso & effectu quocumque, qui ab ipso & creatura produci posset, etiam quando produceretur ab ipso, quam debet intercedere aliquid distinctum inter ignem & calorem, à quo ignis dicatur producere calorem; eadem enim potius est ratio.

CONCLUSIO III.

Requiritur actio media inter causam & effectum, qui ab alia produci potest.

31. Quando causa secunda producit aliquem effectum, qui posset ab alia causa sine ipsa produci, requiritur actio media, ut dicatur formaliter producere illum. Hæc est iuxta secundam sententiam contra primam.

Probatur, quia non potest dari denominatio realis absque causa aliqua reali, à qua proveniat: sed denominatio actus causantis, seu producentis, seu agentis est denominatio realis: realiter enim & vere agit, & producit, & causat effectum causa efficiens, v. g. ignis calorem: ergo debet dari aliqua causa, unde proveniat: sed absque aliquo intermedio inter ignem & calorem, non datur vlla causa, unde oritur illa denominatio causantis in igne: ergo datur aliquid intermedium. Probatur minor, quia illa denominatio non provenit ab ipso igne, nec à colore, nec ab utroque solo, nec ab utroque simul, & respectu ad non esse immediate præcedens fundato in calore, quia omnia illa possunt esse absque illa denominatione, in casu scilicet, quo calor productus ab vno igne non esset productus ab illo, sed ab alio igne: sed nihil aliud potest assignari, quod sit causa istius denominationis, nisi assignetur aliquid intermedium distinctum realiter ab omnibus illis: ergo, nisi assignetur tale quid, non poterit dari causa istius denominationis realis.

Confirmatur, quia impossibile est aliquid, præsertim finitum, transire de nouo à contradictorio ad contradictorium, absque aliqua mutatione vel intrinseca, vel extrinseca, hoc est, nisi sit aliquid nouum, ratione cuius iam sit ille transitus, & ante non fuit; cur enim iam esset, & ante non fuit ille transitus, nisi iam fieret aliquid, quod ante non fuit: sed ignis quando producit calorem, transit à non esse producentis ad esse producentis: iam enim producit, & ante non produxit: ergo debet iam esse aliquid, quod ante non fuit, ratione cuius dicatur iam de igne quod producat, cum ante non diceretur de ipso. Sed ex dictis nihil assignari potest, nisi aliquid inter medium ponatur distinctum ab igne & calore, tamen simul sumptis, & posito respectu ad non esse immediate præcedens: ergo necessario est aliquid tale admittendum.

32. Hoc est fundamentum præcipuum huius conclusionis, & propterea stabilendum est per solutionem præcipuum responsum, quas aduersarii dare solent. *Alqui dicunt* ignem producere calorem per denominationem desumptam ab ipso calore, & negant, illum calorem numero, qui producit ab vno igne, posse produci ab alio igne, sicut nos ipsi, qui asserimus actionem mediam, negamus actionem vnius causæ posse esse actionem alterius causæ.

Sed contra hoc est, quod calor, qui est productus ab vno igne, conservetur in rerum natura absque illo igne, ut est evidens: ergo calor ille non habet essentialem dependentiam ab illo igne, & consequenter poterit absque inconueniente vllò ab alio igne provenire. Non est autem idem de actione, quia actio habet essentialem dependentiam à causa, à qua provenit, ita ut non possit provenire ab alia causa, ut colligitur ex eo, quod alias produceretur per aliam actionem, sicut ipsemet calor, & sic daretur processus in infinitum, quod est inconueniens.

Confirmatur, quia certum est calorem, qui producit ab igne, posse produci à solo Deo, sicut potest ab ipso conservari; sed hoc sufficit ad probandum quod non possit ignis habere ab ipso calore denominationem producentis.

Adde, hanc responsum destruere suppositum conclusionis, quæ loquitur de effectu, qui possit ab alia causa provenire, unde non est ad propositum.

Respondent alij, quod ignis denominatur produci calorem, denominatione de umpra à calore, non quomodo cumque, sed ut est in fieri ab illo igne.

Contra, quia quæro, à quo habet calor ille denominatio-

nem hanc, quod sit in fieri ab hoc igne: non à sua entitate nec àn entitate ignis, nec ab utraque: quia posset esse simul absque illa denominatione: ergo debet assignari aliquid aliud, à quo calor habet illam denominationem, distinctum ab igne & calore, quod est nostrum intentum.

33. Respondent Nominales falsum esse principium nostrum, nimirum non posse denominationem novam haberi absque causa noua, aut non posse transire de contradictorio in contradictorium absque aliqua mutatione intrinseca aut extrinseca: quod ostendunt, quia Deus potest facere aliquem de nouo Regem, qui non fuit ante Rex, absque vlla mutatione noua intrinseca, aut extrinseca & in tali casu absque tali mutatione vlla transiret Deus de non faciente Regem ad facientem Regem, & homo transiret de non Rege ad Regem: ergo falsum est prædictum principium.

Nec valet dicere, quod hæc mutationes & denominationes sint mutationes & denominationes morales, aut rationis, & quod propterea non sit absurdum admittere tales mutationes & denominationes novas absque aliqua causa noua, licet id esset absurdum de denominationibus & mutationibus reals. Hoc inquam non valet, tum quia quæ ratione tu dicis, quod mutatio moralis possit fieri absque forma noua, idem potest alius dicere de mutatione reali, nec facile assignari poterit disparitas; tum & præcipue, quia denominationes morales & rationis fundantur in aliquo reali, unde nisi sit aliquid reale nouum, non videtur cur esset mutatio moralis, aut rationis noua, ut patet ex eo, quod non possit dari respectus rationis visæ, aut cognitæ de nouo, nisi daretur visio realis, aut cognitio de nouo, nec in humanis sit aliquis de nouo Rex absque titulo veteri, nisi fiat institutio actiua realis noua.

Confirmatur, quia nisi sit, vel fuerit, vel erit aliquid reale respiciens illud, quod mutatur moraliter, aut rationaliter potius quam aliud, non erit possibile quod ipsum potius quam aliud sic mutetur, nisi possit dari mutatio realis noua absque causa reali noua.

34. Impugnatur ergo aliter prædicta responsio, quia licet possit provenire denominatio & mutatio aliqua noua absque causa noua, quando illa causa dans denominationem est libera & infinita, quemadmodum est voluntas diuina, à qua oritur illa denominatio Regis; tamen impossibile est quod talis denominatio noua proveniat absque causa noua, quando causa dans denominationem est limitata, & non libera, sed necessaria in causando, aut denominando. Et sanè alias posset quis dicere, quod paries, qui ob defectum albedinis non disgregat vitum, postea vero disgregat vitum, non esset mutatus ad albedinem, nec ad aliquam formam, quam non habuit ante, quando non disgregabat: sed ita contingit in proposito nostro, nā ignis & calor ab ipso productus sunt entia limitata, & non dominant libere, sed naturaliter quidquid denominatur ergo impossibile est ut ab illis proveniat denominatio noua producentis absque aliqua mutatione noua intrinseca, vel extrinseca.

Respondent denique alij, ignem habere denominationem producentis actu hunc calorem, ex eo quod calor actu egrediatur ab ipso, & calorem actu egredi ab igne seipso ex suppositione quod Deus velit ut ab ipso egrediatur. Itaque ut sit denominatio realis producentis in igne, aut in quacumque causa, requiritur ipsamet causa cum virtute in actu primo, applicatio ad passum dispositum, & voluntas diuina determinans illam causam in actu secundo ad productionem effectus, sicut in communiore sententia ad hoc, ut sit hic numero calor productus ab hoc igne requiritur ignis applicatus ad talem materiam bene dispositam, & voluntas diuina.

35. Contra hanc responsum urgeri potest, quod ipsa voluntas diuina talis, qua mediante produceretur aliquid ab hac causa, deberet distinguere à voluntate, qua produceretur ille effectus ab alia causa, sed non posset distinguere absque eo, quod connotaretur aliquid per primam, quod non connotaretur per secundam: sed non connotaretur, nisi poneretur aliqua actio in hac causa distincta ab effectu, & ipsamet causa: ergo non sufficit prædicta responsio.

Dices, primam volitionem connotare negationem egressus effectus ab alia causa, à qua non dicitur procedere, & secundam volitionem connotare negationem egressus istius effectus ab altera causa, à qua procederet effectus per primam causam.

Contra, quia quæro quid est egressus ille, cuius negatio, vel affirmatio connotatur per utramque volitionem. Si aliquid distinctum à causa & effectu, quod sit quid positivum, habetur intentum; si aliquid distinctum quod sit negativum, ergo datur realiter à parte rei negatio negationis, & per positionem realem vnius negationis tollitur altera, ac è contra, quo nihil absurdius. Si nihil distinctum: ergo quandoquidem posita quacumque ex volitionibus illis ponatur causa & effectus, sequitur quod nulla ex illis volitionibus connotet negationem eius. Hæc impugnatio est valde virgens in sententia distinguendum formaliter volitiones diuinas per connotata aliqua.

Impugnatur secundo: quia licet non possit negari, quin omnis causa creata dependeat à volitione diuina in agendo ita, vt nihil possit agere, nisi sit volitio diuina, propter essentialem subordinationem causarum secundarum ad Deum; tamen habent etiam causæ secundæ virtutem suam, secundum quam agere possent, etiam si non haberent talem subordinationem; & quantum possumus absque inconuenienti eodem modo debemus discutere de concursu ipsorum ad effectum, quo discuteremus in casu, quo non haberent talem subordinationem: sed in eo casu debuissimus propter prædictum argumentum tribuere causis secundis actionem propriam distinctam, ergo & de facto talis est ipsis attribuenda.

36. *Improbatur tertio*: quia si applicarentur duæ causæ, v. g. duo ignes ad idem passum, nisi vna ex ipsis aliter se haberet ad effectum, quam altera, non deberet dici potius illum effectum producere, quam altera; sed si non poneretur aliud tum in rerum natura, præter effectum, & causam, & volitionem diuinam, non aliter se haberet vna, quam altera ad effectum vt patet: ergo vt vna ex ipsis potius quam alia dicatur producere effectum, debet aliquid aliud poni in rerum natura, & consequenter dabitur actio media & distincta ab illis omnibus.

Improbatur quarto: quia si sufficeret volitio diuina, vt hæc causa ageret potius, quam altera absque eo quod per volitionem illam diuinam aliquid produceretur præter causam & effectum, posset similiter dici quod ignis posset frigidificare, & aqua calefacere, absque eo, quod ignis haberet frigus, aut aqua calorem, posita volitione diuina, qua veller quod ab aqua egrederetur calor, & ab igne frigus, nec posset conuinci vlla ratione qui ita diceret: sed hoc est absurdum: ergo non est approbanda prædicta Nominalium doctrina.

Per hæc soluitur etiam fundamentum aduersariorum consistens in hoc, quod non sunt multiplicanda entia sine necessitate, & quod non sit necessitas ponendi actionem aliquam mediam inter causam & effectum; iam enim ostendimus summam actionis mediæ necessitatem, sine qua scilicet non potest intelligi, quomodo causa possit dici producere effectum.

Quid sit illa actio media, & in quo subiecto.

37. Omnes fatentur, illud medium intercedens inter causam & effectum, quod vocatur actio, esse accidens; sed controuertitur an sit accidens absolutum, an respectivum; & deinde controuertitur, in quonam subiecto subiectatur, quibusdam dicentibus quod in passio, aliis quod in agente. Et quamuis prima controuersia soluta sit supra q. 1. vbi ostendimus in genere, sex vltima prædicamenta esse respectus; tamen claritatis causa hic in particulari aliquid addemus.

CONCLUSIO I.

Illud positivum, in quo formaliter consistit actio, non est quid absolutum, sed est respectus extrinsecus adueniens. Hæc est Doctoris in 4. distinct. 13. quæst. 1. cum suis contra communem Thomistarum & recentiorum sententiam.

Probat per primam partem, quia illud positivum non potest

intelligi, nisi per modum respectus, quo refertur agens ad rem productam: ergo non est quid absolutum.

Dices consequentiam non valere, quia multa absoluta nequeunt intelligi, nisi per modum respectus, ob respectum transcendentalem, quem essentialiter includunt, vt patet de materia, forma, intellectu, voluntate, intellectu &c. ergo quamuis actio non posset intelligi, nisi per modum respectus, non propterea debet dici, quod non sit quid absolutum, sed ad summum tantum sequitur, quod dicat respectum transcendentalem.

38. *Contra primò*, quia licet aliquid absolutum non possit intelligi, nisi per modum respectus aliquo modo, tamen omne absolutum potest intelligi sine eo, quod intelligatur per modum respectus actualiter ordinantis vnum ad aliud, vt patet tam in exemplis allatis, quam in cæteris omnibus, de quibus non est controuersia: ergo cum actio non possit intelligi, nisi per modum actualiter ordinantis vnum ad aliud, non potest esse absolutum.

Contra secundo: quotiescumque est aliquid, quod nequit intelligi, nisi per modum respectus, debet dici quod sit respectus, & non absolutum, nisi sit aliqua ratio, ob quam constet oppositum: sed nulla est ratio, ob quam constet actionem esse absolutum quid: ergo dicendum est quod non sit absolutum, sed potius respectus, si non possit intelligi, nisi per modum respectus. Probat maior; quia aliàs non esset principium, unde possit colligi quod aliquid sit respectus; posset enim dici de similitudine, paternitate, & quocumque omnino respectu, quod licet non posset intelligi, nisi per modum respectus, tamen non esset respectus, sed quid absolutum.

Contra tertio, quia falsum est quod absolutum vllum non possit intelligi, nisi per modum respectus: nam in exemplis allatis absoluta non intelliguntur per modum respectus seu relationis; sed potius per modum respectiuiorum & relatiuorum; non vero idem est, esse intelligibile per modum respectus, & per modum respectiui.

Ex his probatur manifeste secunda pars, si enim sit aliquid reale positivum, & non sit absolutum, debet esse respectus: sed non est intrinsecus adueniens, ergo extrinsecus: Consequentia est euidens; probatur ubi sumptum, tum quia omnis respectus intrinsecus adueniens est de prædicamento ad aliquid, actio vero est alterius prædicamenti; tum etiam & maxime, quia respectus intrinsecus adueniens præsupponit aliquid in extremis, cum quo habet necessariam connexionem, actio vero nihil præsupponit in ipsis, ratione cuius sequeretur necessario.

CONCLUSIO II.

39. *Actio subiectatur in agente.* Hæc est etiam Scoti cum suis supra contra eosdem Thomistas & recentiores.

Probat per, quia si sit respectus denominans formaliter agens, congruentius dicitur esse in ipso agente, quam in aliquo alio, quando agens est capax eius.

Confirmatur, quia cum sit accidens debet subiectari in aliquo: sed non est prior ratio cur in alio, quam in agente: ergo debet dici quod subiectatur in ipso.

Confirmatur secundo, quia illud per quod denominatur Pater æternus generare filium, est in ipso Patre æterno: ergo id per quod denominatur creatura generare, est in creatura, eadem enim est ratio.

Confirmatur tertio, quia valde difficile est ponere ipsam passionem in passio, propter prioritatem, quam habere debet ad passum ex eo, quod sit illud per quod producur, & propter posterioritatem, quam deberet habere ex eo, quod subiectaretur in illo, & deperderet ab illo. Quæ difficultas tolleretur, aut si non poneretur passio distincta ab actione, & actio poneretur in agente; aut si identificaretur passio actioni, & vtrique poneretur in agente, & non posset bene tolli, si vtrique poneretur in passio: sed si vtrique identificari possunt, vtrique tam potest poni in agente, quam in passio: ergo potius id dicendum esset, quæ quod vtrique ponatur in passio; sed aduersarij propterea possumus ponunt actionem in passio, quod debeat realiter identificari passioni, & quod passio debeat poni in passio: ergo cum hoc non sit verum, ex hypothesi identificationis, passionis, & actionis, absolute

Actio subiectatur in agente

Fundamentum aduersariorum soluitur.

Actio media inter causam & effectum est relatio extrinsecus adueniens.

absolute debet dici quod actio sit ponenda in agente.

40. *Probatur secunda*, quia si aliquid non subiectatum in ipso agente esset actio eius, maxime vñio quæ est inter formam, quam producit in subiecto, quod transmutatur: si illa vñio non est eius actio: ergo. *Probatur minor*, quia, vt fatentur ipsi aduersarij, eadem numero vñio, quæ est inter materiam & formam totius producti per causam secundam, potuisset esse, etiam in fieri, inter ipsa, quamuis causa secunda illud totum non produceret: ergo non est actio causæ secundæ. *Probatur consequentia*, quia quod est actio causæ secundæ non potest esse simul cum causâ secundâ, saltem in fieri, quin denominet ipsam causam secundam agentem, seu producentem.

Dices vnionem quomocumque non esse actionem, sed vnionem in fieri ab ipsa causa secunda.

Contra, quia quæro quid addat visioni in fieri illud, à causa secunda: si nihil, ergo idem est vnio in fieri à causa secunda, & consequenter frustra additur; si aliquid, quæro quid sit, & nunquam credo aduerfarios satisfacturos, nisi recurrant ad aliquem respectum fundatum in vnione vel in agente, vel certe ad aliquid aliquo modo distinctum ab vnione: & si hoc dicant non poterunt assignare, cur ille respectus vel illud distinctum non sit actio potius, quam ipsa vnio.

41. *Obiicitur* contra primam conclusionem: Prius est effectum produci, quam causam dicere respectum actuali ad ipsum ergo actio, quae produciatur, non potest consistere in respectu, actio enim debet esse prior termino. Probatur antecedens, quia omnis respectus actualis est posterior suo fundamento & termino.

Confirmatur, quia in eodem instanti debet esse actio & passio, sunt enim correlationes, & propterea simul naturas, sed passio est posterior effectui, ergo & actio, alias actio esset prior passione.

Propter hoc argumentum quidam *Scotiſtæ* concedunt effectum in fieri præcedere quemcumque respectum agentis ad ipsum: quibus etiam ipsemet *Scoti* favere videtur, dum ait in 2. *diff.* 1. q. 2. ad absolutum in causa sequi absolutum in effectu, & postea resultare relationem. Sed revera hoc concessio non video, quomodo possint dicere respectum agentis ad illum terminum, aut esse intrinsecus aduenientem, aut esse actionem; nã si sequatur ad terminum in fieri eo modo, quo terminus est in fieri ab agente illo, erit intrinsecus adueniens, quia sequetur necessario inter extrema ad aliquid prius, sicut paternitas est respectus intrinsecus adueniens ex eo quod sequatur ad positionem generationis, secundum aduersarios. *Deinde* propterea ponitur actio, ut terminus ponatur in fieri; si ergo habet esse in fieri antecedenter ad illum respectum, quomodo ille respectus erit actio?

Confirmatur, quia non requiritur actio nisi vt effectus ponatur in fieri: ergo si intelligitur esse in fieri antecedenter ad illum respectum, ille respectus nequit esse actio, imo frustra omnino ponitur.

42. *Respondeo ergo aliter* negando antecedens, & distinguendo eius probationem: omnis respectus, per quem producit^r fundamentum, aut terminus, nego: per quem non producit^r, transeat: actio autem est respectus, quo producit^r suus terminus, & propterea non debet esse posterior ipso. Neque hæc responsio mira debet videri, quia similis datur communiter in alia materia: quando enim dicitur quod paternitas non possit esse generatio, qua producit^r Filius æternus, quia paternitas, cum sit relatio patris ad filium, debet præsupponere ipsum filium: Responderetur communiter non omnem relationem debere præsupponere suum terminum, sed solas illas, quibus non producantur termini.

Ad auctoritatem vero *Scoti*, Respondeo, eum sic intellegendum, ut velit non necessario præquiri ad hoc ut effectus producat, aliquod absolutum ex parte causæ, quod sit actio; quia ad absolutum in causâ sequitur absolutum in effectu, cum quo tamen stat quod præsupponi posset & deberet aliquis respectus; & quando dicit quod respectus sequuntur, loquitur de respectibus intrinsecis aduenientibus. Apol. n. 3.

Ad confirmationem responderetur concedendo maiorem, & negando minorem, quia non omne, quod subieciatur in subiecto aliquo, est posterius natura ipso, sed solum quæ subieciuntur in ipso, & non sunt rationes formales ponendi ipsum in esse siue essentia, siue existentia, passio autem est ratio formalis ponendi terminum actionis existentem actu.

43. *Dices*: subiectum est causa materialis omnis formæ accidentalis subiectatæ in ipso: ergo debet esse prius natura omni tali forma, & consequenter passione.

Respondendo distinguendo antecedens; per quam formaliter non ponitur existens, concedo; per quam ponitur existens, nego antecedens, & similiter distinguo consequens primum, & nego secundam consequentiam.

Dices: Passio educitur & potentia ipsius terminari: ergo est causa materialis ipsius. Probaturs antecedens, quia passio dependet ab iplo termino in fieri & conseruari: sed eatenus aliquid dicitur educi & potetia subiecti, quatenus sic dependet ab iplo, ergo passio educitur & potentia sui subiecti. *Respondeo* negando antecedens, & ad probationem distinguo maiorem; dependet ab iplo tanquam ab aliquo priori, nego; tanquam ab aliquo posteriori, concedo, & conformiter ad hoc; distinguo minorem & nego consequentiam.

Dices: passio illanon accipit esse per creationem: ergo per eductionem: nec enim datur medium inter hæc, quod aliquod accipiat esse per creationem, & per eductionem, nam accipere esse per creationem est accipere esse cum independentia à subiecto, tanquam à priori, & accipere esse per eductionem est accipere esse cum dependentia; inter autem accipere esse cum dependentia & sine dependentia, non datur medium.

44. *Hæc replica est difficilis, sed imprimis potest retorqueri contra aduersarios, quia actio, qua produceretur calor extra subiectum, se teneat ex parte caloris secundum ipsos, & est accidens. Peto aut illud accidens sit prius effectu, si non sit, nec passio nostra, quamuis se teneat ex parte effectus, debet esse prior, quia est eadem ratio, si sit prius, tum peto non dependeat ab effectu, necne: autem produceretur per creationem: si dicatur quod non, idem dicatur de passione, si dicatur quod sic, tunc dicatur similiter quod passio non obstat prioritate dependeat. Quod si dicatur cum aduersariis actionem illam creatiuam non esse in subiecto producto per eam, sed adhærere tantum illi, & propterea nec creari, nec dependere: non dependere quidem, quia prior est: nec creari, quia essentialiter adhæret ipsi. Idem dici potest de passione: & hæc sit prima responsio ad replicam.*

Respondetur secundo, si dependentia à subiecto, tanquam à posteriori, non sufficiat ad impediendam creationem, propter hanc replicam potius dicendum quod non detur passio aliqua realiter distincta ab actione, sed quod eadem actio, quæ est in agente, denominet & agens agere, & effectum produci, sicut eadem volitio denominat voluntatem volentem, & obiectum volitum, & sicut eadem vnio denominat naturam humanam vnitam Verbo, & Verbum vnitum naturæ.

45. *Fundamentum* huius est, quod non sit eadem ratio ponendi passionem ex parte termini, & actionem ex parte agentis, sicut non est eadem ratio ponendi volitionem ex parte obiecti & voluntatis, nec vnionem ex parte naturæ assumptæ & Verbi. Ideo autem non est eadem ratio ponendi passionem ex parte termini prædicti, & actionem ex parte agentis, propter ipsammet difficultatem replicatam, nempe quia deberet esse prior illo ac independents ab illo: ex alia vero parte, si poneretur in illo, deberet esse dependens ab illo, quia aliàs crearetur, quod est falsum: ergo non potest poni ex parte ipsius; sed nulla est ratio impediens quo minus posset actio poni ex parte agentis: ergo non est eadem ratio ponendi passionem ex parte termini, & actionem ex parte agentis.

Nec refert quod passio ponatur in prædicamento Passi-
onis à Philosopho & Scoto, & quod secundū eodē præ-
dicamenta distinguatur realiter, nam quantū ad Scotū at-
tinet, ipse potest dici hoc supposuisse ex mētē Philosophi,

& ex suppositione quod aliàs non posset inconueniens, aliquid poni ex parte termini, a quo haberet produci formaliter; in hac autem responsione supponitur oppositum. Quantum autem ad ipsummet Philosophum, ipse posset intelligi de respectu passionis fundato in passio, quod mutatur per formam productam, non autem de respectu fundato in ipsamet forma producta, & de hoc etiam intelligi posset Scotus, sed contra hunc respectum non militat confirmatio, aut replica præmissa, nec est eadem ratio de illo respectu, ac de respectu fundato in forma aut termino producto, sicut non est eadem ratio de hoc respectu ac respectu fundato in agente, propter rationem iam dictam, vide Apol. n. 43.

46. *Obiicies primò contra secundam conclusionem*: si actio semper subiectaretur in agente, non bene diuideretur actio ut sic in immanentem & transiensem, quia omnis actio esset immanens, sed hoc est absurdum.

Respondeo negando sequelam: siue enim actio capiatur pro re acta, siue pro respectu agentis ad ipsam; optima est illa diuisio, res enim acta aliquando est in potentia agente & tunc est immanens, sic intellectio, quia recipitur in ipsomet intellectu, à quo producit, dicitur actio immanens; aliquando vero est extra illam potentiam, & tunc dicitur transiens; & sic calor non productus in igne calefaciente, sed in ligno, dicitur actio transiens. Similiter per respectum agentis ad rem actam aliquando producit aliquid in ipso agente, & tunc iste respectus vocatur actio immanens; aliquando extra agentem, & tunc vocatur transiens; non quod ipsemet non immaneat in agente, sed quod terminus per ipsum productus non immaneat in ipso.

Obiicies secundo contra eandem: In eo est actio tanquam in subiecto, in quo est terminus formalis productus per ipsam: ergo non est in agente. *Confirmatur*, quia actio est dependentia termini producti per ipsam, ergo est modus istius termini, ergo afficit illum terminum, tanquam subiectum, sicut modus afficit rem modificatam.

Respondeo negando antecedens utrumque probationis & confirmationis, sed ponendum in agente, ac in passio seu forma producta: & per hoc corrumpit totaliter vis huius argumenti.

47. *Obiicies tertio*: Actio, qua Deus producit creaturam, est in termino producto & non in Deo: ergo similiter dicendum de actione causæ secundæ.

Respondeo primo negando antecedens. *Respondeo secundo*, quidquid sit de antecedente, negando consequentiam, quia Deus est incapax nouæ entitatis aut actionis realis; fecus est de creatura: ergo quamuis Deus diceretur agens per denominationem extrinsecam desumptam ab effectu, vel à modo eius, non sequitur quod debeat idem dici de causâ secundâ.

Confirmatur primo, quia si Deus esset capax nouæ entitatis, diceretur agens per aliquid sibi intrinsecum: ergo cum causâ secundâ sit capax entitatis nouæ, debet dici agens per aliquid sibi intrinsecum.

Confirmatur secundo, quia Deus dicitur dissimilis de nouo per denominationem extrinsecam desumptam à creatura de nouo producta, & similiter dicitur volens secundum aduersarios; & tamen non propterea creatura dicitur similis aut volens per denominationes extrinsecas: ergo non ex eo quod Deus dicatur de nouo agens per denominationem extrinsecam, propterea idem debet dici de creatura.

48. *Obiicies quarto*: Philosophus nō distinguit actionem à passione: ergo sicut passio est in termino, ita & actio.

Respondeo ipsum intelligendum de actione sumpta pro re acta, non verò sumpta pro illo modo seu entitate, qua agens formaliter producit ipsam rem actam.

Obiicies quarto: licet actio causæ efficientis, qua producit formam in subiecto, sit distincta ab vnione formæ ad subiectum, quia potest vnio reperiri absq; actione, tamen non distinguitur à causalitate causæ materialis, per quam cōcurrit cum efficiente ad producendam illam vnionem: sed illa causalitas non est in agente: ergo actio non est in agente. Hæc obiectio est ex principiis *Arriagæ disp. 8. sec. 3.* identificantis causalitatem efficientis respectu formæeductæ cum causalitate materiali, quam materia causat, quam causalitatem putat esse distinctam ab vnione.

Respondetur primò, quod causalitas agentis si esset identificata causalitati materiæ respectu formæ, esset etiam pariter identificata vnioni materiæ ad formam ab ipsa causata, quia, ut supra probaui, causalitas materiæ identificatur vnioni isti.

Respondeo secundo, si causalitas materiæ & causalitas efficientis ad identificarentur, non esse vllam rationem, ob quam potius ponerentur in materia quam in agente: unde negari posset minor argumenti tam bene, quam ipsi negarent causalitatem materiæ subiectari in efficiente.

Respondetur tertio negando maiorem, causalitas enim efficiens subiectatur in efficiente, & causalitas materiæ in ipsa materia, & consequenter sunt distinctæ realiter, imò videntur posse etiam separari tempore, nam causalitas causæ efficientis respectu formæ definit desinere causâ, sed non est necesse, ut causalitas causæ materialis tum desinat, sicut nec ipsa causa, nec etiam formaeducta. Et quamuis posset dici, quod sicut succedit alia actio causæ alterius efficientis supplementis defectum causæ illius distinctæ, quæ primò produxit formam, ita etiam succederet alia causalitas materiæ ipsi correspondens loco prioris causalitatis, quæ correspondebat actioni prioris causæ iam non existentis; tamen potest etiam dici, quod non succedat talis causalitas, sed quod maneat prior; quæ licet dependeat ab aliqua causalitate causæ efficientis, non tamen ab hac numero, aut illa determinate, & supposito quod hoc possit ita esse, potius ita dicendum est, quia licet minus multiplicentur entia sine necessitate.

49. *Obiicies sexto*, & simul confirmatur præcedens obiectio: Actio identificatur motui: sed motus est idem realiter cum causalitate materiæ, aut cum respectu, vel modo, à quo habet formameducti: ergo non est in agente, sed vel in subiecto formæ vel in formaeducta. Probatur maior, quia actio est productio formæ in subiecto, sed illa productio est formalissime id, quo mouetur subiectum, aut id quo forma recipit suum esse: ergo.

Respondetur primò, ex dictis ante, si actio identificaretur motui, æque cum omnibus valde probabilem reddi sententiam suam de identitate actionis & causalitatis materiæ: sed ex dictis iam, & dicendis postea de Passione, tam facile solui possunt, ut nec vllam probabilitatem secum afferant, nec opus sit ea hic proponere speciatim.

Respondeo secundo negando maiorem, ad cuius probationem distinguo maiorem: productio actiua, concedo; passiuâ, nego maiorem. Et similiter distinguo minorem, & nego consequentiam.

Reliqua argumenta, quæ ad hoc propositum adducuntur ex aliis ab *Arriagæ disp. 8. sect. 3.* solvuntur ab ipsomet, quamuis putet ex omnibus valde probabilem reddi sententiam suam de identitate actionis & causalitatis materiæ: sed ex dictis iam, & dicendis postea de Passione, tam facile solui possunt, ut nec vllam probabilitatem secum afferant, nec opus sit ea hic proponere speciatim.

50. *Obiicies vltimò*: si actio subiectaretur in agente, & distingueretur realiter à causalitate materiæ, tum causalitas materiæ deberet causari, aut, ut abstinemus à questione de nomine, deberet accipere esse, aut habere esse post non esse independentem ab vlla causâ efficiente, ac actione ipsius: sed hoc videtur absurdum: ergo. Probatur minor quoad primam partem, quia sic ad actionem daretur actio, seu ad causalitatem causalitas, quod videtur contra omnes. Probatur eadem minor quoad secundam partem, quia causa materialis est tantum causa partialis, & consequenter non potest aliquid producere, nisi cum dependentia à causâ efficiente; & qua ratione causalitas posset egredi ab ipsa sine dependentia ad causam efficientem, forma producta per causalitatem posset ab ipsa produci sine tali dependentia; & præterea quemadmodum materia posset aliquid producere sine dependentia ab efficiente, ita efficiens posset sine dependentia à materia.

51. *Respondetur* causalitatem illam materiæ non posse habere esse, nisi cum dependentia à causâ efficiente; quomodo autem possit habere dependentiam ab ipsa, duobus modis potest quis philosophari; primò dicendo quod actio causæ efficientis, siue illa, qua produceretur forma, siue alia, terminaretur ad ipsam, & negando quod esset inconueniens, quod ad causalitatem vnus causæ daretur causalitas alterius causæ distinctæ rationis, licet esset absurdum

Quomodo
causalitas
materiæ
dependet à
causâ efficiente.

fursum quod ad causalitatem vnius causæ daretur causalitas alterius causæ eiusdem ordinis, v.g. ad causalitatem causæ materialis, alia causalitas causæ materialis, aut ad causalitatem causæ efficientis alia causalitas causæ efficientis. Secundò, dicendo quod non terminaretur actio efficientis ad illam, sed dependeret tamen ab illa actione, quatenus non posset egredi à causâ materiali, quin actio efficientis egrederetur à causâ efficiente; quo sensu etiam causalitas causæ efficientis dependet à causalitate causæ materialis, non quidem ita, vt vlla ex illis ab altera dependeret, tãquam à priori, cum sint simul tempore & natura, sed tãquam à concomitanti: & hic modus dicendi magis mihi placet, tum quia facilius est, tum quia cum non magis dependeat causalitas materialis ab efficiente, quam causalitas efficientis à materia, non magis vna deberet ad alteram terminari tãquam ad prius, quam è contra: & quia implicat mutua prioritas & dependentia à priori inter causas realiter agentes, propterea non potest ad alteram sic terminari. Vltra quæ videri possunt, quæ dicuntur in *Phyfica disput. 9. quæstione sexta.*

De diuisione Actionis.

§ 2. Actio causæ efficientis proprie dicta (de qua hic porissimum agimus) potest diuidi in *naturalem* & *supernaturalem*: illa est qua producit aliquid naturalis ordinis; hæc qua producit aliquid supernaturalis ordinis: nec hic examinandum quænam vnius, quænam alterius ordinis sint censenda. *Actio naturalis* ordinis potest diuidi in actionem naturalem, & artificialem: illa est qua producit aliquid ab actu artificio, seu respectu ad regulas aliquas ostendentes quo pactorum sit faciendâ bene & male, præsertim loquendo de artificio, quo dirigitur factio aliqua, quæ non sit opus virtutis. *Actio naturalis, non artificialis* potest diuidi in naturalem, prout naturale opponitur libero; & liberam; illa est quæ positis omnibus prærequisitis necessario sequitur connaturaliter loquendo; hæc quæ non ita sequitur. *Actio naturalis in hoc sensu* potest diuidi in substantialem, per quam scilicet producit substantia; & accidentalem, per quam producit accidens. *Actio accidentalis* potest diuidi in immanentem, & transeuntem, illa est, per quam producit aliquid accidens in ipso agente; hæc per quam producit accidens aliquid in aliquo extrinseco. Et similiter potest diuidi *actio substantialis* in immanentem, quia aliqua substantia produceretur in ipsomet agente vt contingit in nutritione & augmentatione viuientis; & in transeuntem, qua aliquid produceretur substantiam extra se, vt contingit quando ignis producit ignem, & homo hominem.

Quod si alij authores alio modo accipiant hos terminos *actionis immanentis*, & *transeuntis*, non potest esse cum ipsis alia quæstio quam de nomine, & satius esset semper conuenire in significato nominis, & disputandi, seu examinandæ veritatis gratia admittere quancumque acceptionem, quando de ipsa re ageretur; quod sæpe monui & persuasum velim, vt virentur istæ quæstiones, quæ nihil habent ingenij aut doctrinæ. Cætera quæ spectant ad naturam actionis, aliàs commodius tradentur in *Phyfica libro secundo disputatione octaua & nona.*

ADDITIO

In toto articulo §. Disp. 6. Met. quem incipit num. 46. Mātrius examinat doctrinam meam in hac quæstione & sequenti de actione & passione. Mihi autem incumbit refellere quæ contra opponit, omitto autem tricas illas, quatenus mihi agit gratias quod sententiam & rationes illius ad negandum alias relationes inter producēs & productum præter actionem productiuam & passionem ipsi correspondentem amplectar, sic insinuans, quod ab eo illam sententiam & rationes mutuatus fuerim. Sed ne teneatur ulterius eo gratitudinis titulo, nego constanter id verum esse, nam, vt ante dixi in mea Apologia, illam sententiam & rationes habui antequam, an Mātrius esset in rerum natura cognoueram, & reperiri possunt in

scriptis meorum Discipulorum, quæ sexdecim ab hinc annis excepere.

Primum quod in mea Doctrina reprehendit n. 47. est quod doceam relationes producentis & producti, à quibus dicitur causa actu producere & effectus produci; ad quas sequerentur illæ aliæ relationes, quas mecum negat dari ipse Mātrius, spectare ad prædicamentum actionis & passionis, non vero ad prædicamentum ad aliquid. Hoc enim asserit esse expresse contra Doctorem & Aristotelem nam Doctor in 4. dist. 13. qu. 1. h. docet respectum producentis ad productum & passionem ei correspondentem in effectu non esse de genere actionis & passionis, sed prædicamenti ad aliquid. Ad quam tamen auctoritatem ego respondi sufficienter Scorum locutum de respectibus illis producentis & producti permanentibus, fundatis in actione & passione, vel tãquam in rationibus fundandi, vel tãquam in conditionibus sine quibus non, quæ relationes communiter supponebantur dari, licet ego cum Mātrio probabiliter putemus oppositum. Hanc autem responsum effugium vocat Mātrius & meum inuentum, ad eludendam Scoti litteram, quæ expresse loquitur de respectu producentis interueniente in ipso fieri rerum. Videatur, inquit, Doctor Lit. R. ubi distinguit respectus producentis & producti pertinentes ad fieri rerum à respectibus paternitatis & filiationis comitantibus rem in facto esse, & ait illos non esse propriè de genere actionis, sed relationis: vana ergo, infert, est illa explicatio Doctoris & ex ipso textu confutabilis. Tum quia sic, addit, loquitur Aristoteles, cum enim §. Met. c. 15. enumerat relationes secundi modi ad prædicamentum ad aliquid pertinentes, nedum recenset relationes dependentiæ, quæ rem in facto esse comitantur, sed etiam relationes actualis dependentiæ pertinentes ad ipsum fieri rerum, quæ explicantur per tempora de præsentem.

Sed vt ab hoc vltimo incipiam, manifestum est in illa doctrina Philosophi nihil haberi ad propositum; nam quæ ratione sequuntur relationes secundi modi ad rem productam in facto esse, etiam sequuntur ad rem in ipso primo instanti, in quo producit, vt est manifestum; & sicut relationes quæ comitantur rem in facto esse, sunt secundi generis: ita etiam relationes, quæ sequuntur ad productionem rei in fieri, erunt secundi generis; hoc autem nihil facit contra me, sed est directe iuxta meam explicationem. Deinde quamuis Philosophus diceret quod omnis productio rei, quæ est in fieri eius, seu in primo instanti, quo fit, spectaret ad secundum genus relatiuorum, non sequeretur necessario quod omnis talis esset de prædicamento ad aliquid, seu intrinsecus adueniens; quia ipsemet Doctor in loco à Mātrio citato in responsione tertia dicit, quod possit explicari Philosophus sic, vt non velit quod omnes relationes quas enumerauit in secunda specie relatiuorum, sint species relationis ad aliquid, sicut nec omnia, quæ enumerauit inter species qualitatis sunt vera species qualitatis.

Ad Scorum autem dico primo quod quamuis expresse haberet quod respectus producentis & producti cõcomitantes rem in fieri, distinguantur à respectibus paternitatis & filiationis, & quod etiam sint de prædicamento ad aliquid, inde tamen nihil habeatur cõtra me, quia illi respectus, qui sunt in fieri, de quibus Scorus, sunt respectus præsupponentes actionem & passionem de prædicamento actionis & passionis, & præsupponentes ipsum rem productam, de quibus respectibus producentis & producti, si dentur, ego nec negauit, nec potui negare quin essent intrinsecus adueniētes, cū præsupponant aliquid ex parte extremorum, ad quod necessario sequuntur; ego vero loquebar de respectibus aliis producentis & producti, quæ solum in ipso fieri manent & non præsupponunt aliquid tale ex parte extremorum, ad quod necessario sequuntur: ergo Scorus nihil habet contra me, nec ex littera ipsius potest confutari mea Doctrina, quam credo certe non intellexisse bene Mātrium; nam si intellexisset, ex hoc capite non impugnaret eam.

Plura potuissim addere ad ostendendum quod Scorus mihi in illo loco non aduersetur: sed quia hæc sufficiunt, &

& malo rem ex ratione examinare, nolo ulterius immorari; addo tamen Scorum eo in loco non tam assertiue procedere, quam probabiliter discurre, ut patet ex verbis, *Potest dici*, quibus utitur; Vnde quamvis expresse ibi haberet aliquid contrarium meæ doctrinæ, non sequeretur quod esset contra ipsum absolute, præsertim cum non videatur ipsemet contentus illa responsione, & propterea adhibeat alias duas.

Sed videamus quomodo Maftrius ex ratione impugnat meam doctrinam: id conatur facere n. 48. quia, inquit, ille est respectus intrinsecus adueniens, qui positus extremis necessario sequitur, ex vi præcise positionis illorum, nullo alio extrinseco accedente: sed statim ac ad absolutum in causa sequitur absolutum in effectu, consequitur in ambobus extremis, præsertim loquendo in creatis, relatio producti ad producens ex Doctore pluribus locis.

Neque hic, inquit, suffragari potest casus Ponciana, quod loquatur de respectu dependentiæ ad producens permanente in facto esse, quamdiu causarum & causa permanent: nam loquitur omnino Doctor de primo respectu dependentiæ tam actiue quam passiue, qui in eodem instanti sequitur, quo effectus dimanat à causa. Confirmat quia respectus producti ad producens est sicut dependentis ad illud, ad quod dependet, sed relatio dependentis est intrinsecus adueniens; quia inter effectus à causa secunda dependentes aliqui sunt, qui ab ea essentialiter dependent non solum in fieri, sed in conservari, ut constat de lumine, sono &c. alij sunt qui dependent in illo solo instanti, quo fiunt, quamvis autem aliqua possit esse dubitatio de dependentia effectuum secundi generis, quod non sit intrinsecus adueniens; quia possunt extrema esse in rerum natura sine tali relatione, tamen de effectibus primi generis nullus potest esse dubitandi locus.

An non crederet aliquis P. Maftrium multa dicendo nihil agere? Ratio ipsius est, quod relatio, quæ necessario sequitur extrema posita in esse sit intrinsecus adueniens. At ubi hoc ego negavi? nullibi certe; quia id esset contra omnia mea principia. Itaque relatio producentis ad productum, quam ego dixi extrinsecus aduenientem, non est relatio vlla, quæ necessario sequitur ad positionem fundamenti & termini, seu rei producentis & productæ, sed relatio, quæ non sequitur necessario ad eorum positionem; unde si vellet me impugnare bene, non deberet facere instantiam de relatione illa necessario sequente, sed de alia relatione, quæ non necessario sequeretur, & ostendere deberet vel quod non daretur talis relatio non necessario sequens; vel si daretur, quod non esset relatio intrinsecus adueniens; cum autem neutrum horum facit, videtur posset mihi, quod dicitur, aërem verberare, & hoc quidem sufficeret pro impugnatione totius huius discursus, quo utitur. Volo tamen maioris claritatis gratia magis formaliter Respondere. Distinguo ergo minorem primi argumenti ipsius: sed statim ac ad absolutum in causa sequitur absolutum in effectu consequitur in ambobus extremis relatio producti ad producens, illa, quam ego dixi extrinsecus aduenientem, nego: alia transeat, sed id non facit ad propositum; & similiter distingo consequens quod inferri syllogistice posset. Dices (ut reducam reliquam partem discursus Maftrij ad formam) si daretur alius respectus producentis & producti præter illum, qui sequitur extrema posita in esse, maxime respectus ille, qui est in primo instanti, quo effectus dimanat à causa: sed Scotus asserit hunc respectum consequi ad entitatem causæ & effectus: ergo omnis respectus producentis ad productum est intrinsecus adueniens, & consequenter nullus talis est extrinsecus adueniens.

Respondeo distinguendo minorem, Scotus dicit quod omnis respectus producentis & producti seu omnis respectus dependentiæ producti ad producens, qui est in primo instanti, sit extrinsecus adueniens; nego; aliquis, concedo, & nego consequentiam.

Ut autem hoc & meam doctrinam intelligat Maftrius, de quo certus sum, quod me hæcenus non intellexerit. Aduerto etiam in prima rei productione, posse considerari duas productiones, tam actiuas, quam passiuas, ex qui-

bus vna in mea sententia præcedit effectum, & est positio ipsius seu productio formalis (loquor de actiua) qua agēs agit & producit effectum in fieri, & hanc ego dico esse relationem extrinsecus aduenientem, & de prædicamento actionis, & certum est quod non sequatur ex positione extremorum, neque vllius alterius formæ ex parte ipsorum posita: nam extrema possent esse in rerum natura cum omni forma se tenente ex parte eorum antecedente ad hanc productionem sine eo quod esset hæc relatio.

Altera productio considerari potest in eodem primo instanti, quæ præsupponit priorem, & necessario aduenit posita illa priori, nec solum manet in primo instanti, sed etiam semper permanet quandiu extrema permanent, & hanc ego concedo esse intrinsecus aduenientem, si datur, & de ea loquitur Scotus, quoties dicit productionem & dependentiam rei esse intrinsecus aduenientem, supponendo semper cum communi sententia talem dari, eamque fundari supra actionem & passionem, tanquam vel supra rationes fundandi, vel supra condiciones sine quibus non. Vnde patet Maftrium non intellexisse me, dum dixi, quod Scotus vocans respectum dependentiæ relationem intrinsecus aduenientem, intelligendus sit de dependentia permanente in facto esse, neque enim hoc intellexi de dependentia quæ permaneret in facto esse & non haberetur in primo instanti, quo producit res, ut male putauit Maftrius, sed de dependentia, quæ est in primo instanti, & manet etiam in aliis instantibus, quæque in hoc distinguitur à dependentia effectus alteræ, quam dixi relationem extrinsecus aduenientem, quod hæc non necessario semper manet in facto esse, dum manent extrema, altera vero sic.

Ad confirmationem Maftrij distingo minorem: respectus dependentiæ sequens positionem effectus à causa est intrinsecus adueniens, concedo, respectus dependentiæ non sequens positionem effectus, sed quæ est ipsamet positio effectus formaliter, est respectus extrinsecus adueniens, nego minorem. Ad cuius probationem distingo ipsam: dependentia effectuum essentialiter dependentium, quæ sequitur eorum productionem, seu positionem concedo quod sit intrinsecus adueniens: dependentia quæ non sequitur, sed est ipsamet productio eorum, nego. Omitto quod non recte dicat lumen, sonum, & similia essentialiter dependere à causa secunda in fieri & conservari, cum ipsemet in fieri faciat quod possunt produci à solo Deo ac conservari. Omitto etiam quod male putet magis dubitari posse quod dependentia effectuum, qui solum in fieri dependent non sit extrinsecus adueniens, quam dependentia effectuum, qui etiam in conservari dependent, nam loquendo de dependentia sequente extrema posita, est eadem prorsus ratio absque vlla disparitate, quæ faciat ad rem; nam in illo instanti, quo res dependens in fieri tantum, habet illam relationem, illa tam necessario sequitur positus extremis, quam dependentia effectuum, etiam qui dependent in conservari; ad relationem autem extrinsecus aduenientem sufficit quod pro instanti, quo existit, præsupponat extrema, vel aliquid ex parte ipsorum, ad quæ necessario sequitur, siue maneat semper positus extremis, siue non.

Ex diversitate autem effectuum illorum, qui dependent in conservari, & qui non dependent, potest dilucidari magis mea doctrina de duplici respectu dependentiæ, vno qui sequitur extrema posita à causa & est intrinsecus adueniens, nā hic reperitur dum existunt extrema, in vtrisque effectibus, tam qui dependent in conservari ab actuali influxu causæ, quam qui non dependent; altera est illa, quæ concomitantem habet influxum actuale causæ nō præsuppositum; & hæc est extrinsecus adueniens, & reperitur etiam in vtrisque effectibus, cum hoc tamen discrimine, quod reperitur in illis, qui dicuntur dependere in conservari semper & cum fiunt & cum conservantur, in aliis vero non reperitur, nisi in primo instanti; quia tum tantum dependent ab influxu actuali causæ, ac propterea, etiam si causa destruat, ipsi non desinunt.

Secundo Maftrius n. 49. reprehendit alterum meum dictum, quod actioeductiua vel inductiua ac transmutatiua sunt realiter

Duz productiones considerabiles in prima productione rei.

realiter identificata, quod dictum meum ex priori suo discursui iam impugnato inferri esse falsum; sunt quidem, inquit, regulariter connexæ, non tamen realiter identificatæ; quia actio transmutatiua est respectus extrinsecus adueniens,eductio autem vel inductio intrinsecus adueniens, quod præsertim de educatione negari non potest, cum sit quidam respectus productionis & dependentiæ.

Dixi autem *Regulariter* quia absolute dari posset inductio formæ subiecto absque eius transmutatione, si priuatio non præcessisset prius tempore forma in subiecto quod necessarium esse ad transmutationem, pluribus se ostendisse dicit contra me disp. 15. Phyl. q. 2.

Quod etiam, inquit, *nedum asserit*, sed strenuè probat Doct. 4. d. 13. q. 1. F. ubi asserit agens creatum habere respectum ad terminum primum, siue totalem, qui dicitur productum, & ad terminum qui dicitur forma inducta vel educta, & ad subiectum illius formæ, quod est passum vel transmutatum, quos respectus probat esse alios & alios, quia sunt ad alios & alios terminos; tum quia respectus ipsis correspondentes omnino sunt alii & alii.

Sed imprimis contra hoc facit, quod quamuis sequeretur ex priori ipsius discursu meam hanc doctrinam esse falsam, cum ostensum sit illum discursum nihil valuisse, nihil curandum sit de sequela.

Deinde nego sequi ex priori discursu illo, quod sit falsa. Vterius dico actionem transmutatiuam & inductiuam esse non solum regulariter connexas, sed absolute & necessario, & etiam realiter identificatas, & nego educationem, de qua ego loquor, esse intrinsecus aduenientem magis, quam actionem transmutatiuam; quamuis etiam concedam quod sit respectus productionis & dependentiæ, quæ non est respectus productionis & dependentiæ, sequens formam eductam positam in esse, sed est respectus ipse formalis, quo agens ponit ipsam in esse, & potius prior quam posterior effectui.

Præterea quando dicit quod posset esse actio eductiua absque transmutatiua, ut quando fieret eductio absque præcessione priuationis in subiecto, & se probauisse contra me quod ad transmutationem requiratur talis præcessio. Respondeo primo constare ex dictis in mea Apologia, quod id non probauerit sufficienter. Respondeo secundo, an ad actionem transmutatiuam, quæ talis prærequiritur talis præcessio priuationis esse meram questionem de nomine, à qua propterea difficultas præfens, quæ est realis, nequit in re ipsa dependere, quidquid esset de modo loquendi. Itaque ut res ipsa examinetur, in casu in quo induceretur in materiam, creatam in instanti A aliqua forma, ut ignis v. g. in eodem ipso instanti cum dependentia ab eadem materia, certum est interuenire tum respectum inductionis & educationis; inductionis quidem, quatenus inducitur forma in materiam; educationis vero quatenus produceretur illa forma seu reciperet esse cum dependentia à materia. Rursus certum est quod esset ibi respectus transmutationis, quantum ad rem ipsam & omne positum quod dicit talis respectus, quidquid sit an deberet vocari transmutatio; quod probò euidenter, quia si materia illa esset existens ante illud instanti, esset in illa respectus transmutationis etiā cū hac ipsa denominatione ut fateretur aduersarius: sed nō in illa vllus esset respectus positius, nec vlla forma positiua tū, præter illos respectus & formas positiuas, quæ essent in illa in casu, quo eodē instanti sue creationis induceretur in ipsam formam cū dependentia ab ipsa, ergo respectus ille transmutationis, qui esset in illa in casu, quo prius tempore existeret, quam induceretur forma, esset etiā in illa, in casu quo nō prius existeret, quoad omne positiuum, quod dicere potest talis respectus. Probatur minor primo, quia nullæ est differentia vtriusque casus, nisi quod in vno materia prius tempore existeret, nō in alio sed quod materia prius tempore existat nō facit, ut quādo posita in ducitur forma, aliquid positiuum esset in illa quod nō fuisset in ipsa si nō existeret prius: ergo nihil positiuum esset in illa in vno casu, quod nō esset in altero. Probatur secundo eadē minor quia illa ipsa positiua, quæ essent in ipsa, quādo non existeret prius, sufficeret absque aliis vllis, etiā si existeret ante: ergo dicendum est quod

sint eadē positiua in vtroque casu. Probatur antecedens, quia in casu quo non præexisteret materia, esset in ipsa respectus ad formam, à quo diceretur habere formam, quam ex se non haberet, neque à forma; & esset etiam respectus inductionis formæ ac educationis: sed illi respectus sufficerent in casu, quo præexisteret, nam ab illo respectu ad formam diceretur in tali casu transmutari ex suppositione quod prius existeret.

Confirmo hoc & declaro rem magis: in vtroque casu materia haberet respectum ad formam, à quo formaliter diceretur habere formam, & idem ille respectus (ex hypothese quod ad transmutationem requireretur præcessio temporaria subiecti, ut vult Mairius, & ego iā gratis transire permitto) in casu quo materia præexisteret vocaretur transmutatio, quia præterea in materia reperitur respectus secundum dici ad esse, quod habet prius, & esset verum de illa dicere quod haberet formam, quam non habuit prius, & quod aliter se haberet, quam ante se habuit; in casu vero quo non præexisteret materia, non vocaretur transmutatio propter defectum istius respectus ad esse præcedens; unde in vtroque casu non esset vlla prorsus differentia, quæ quod in vno casu sit respectus ad esse præcedens, in alio non sit; cetera enim omnia essent eadē; sed ille respectus ad esse præcedens non est aliquid positiuum, nec producit vllō modo ab agente transmutante, sed supponitur in materia tanquam conditio sine qua non posset habere denominationem transmutati, quamuis posset habere illum ipsum respectum, quo recipit formam & habet illam. Quod totum videtur euidenter & est directe in contrarium meum. Dico enim constanter respectum positiuum, qui est in materia per actionem agentis transmutantis, aut ratione talis actionis, & qui realiter est transmutatio identificati respectui educationis, ac inductionis, quæ sit simul cum educatione, quia impossibile est esse educationem quin sit illa inductio, & impossibile est esse inductionem quin sit ille respectus transmutationis realiter, quamuis posset esse absque denominatione transmutationis, in casu scilicet quo requireretur præcessio materiæ ad talē denominationem; & quia non subiectantur in diuersis subiectis.

Ad Scotum autem quæ dicit Mairius non asserere tantum, sed probare suam doctrinam dū in 4. d. 13. q. 1. F. docet agens dicere respectum ad terminum totalem ad formam inductam, & ad subiectum, & hos respectus esse alios alios quia sunt ad alios & alios terminos, & quia respectus correspondentes omnes sunt alij & alij. Respondeo dum agens educit formam & producit compositum ac transmutat subiectum, ipsum quia respicere omnes illos terminos, sed per vnum tamen respectum realiter, qui tamen respectus realis inuoluit plures formalitates diuersæ rationis, & ratione illius diuersitatis potest vocari alius respectus, quo respicit vnum terminum, ab illo, quo respicit alterum, quia scilicet non secundum eandem formalitatem respicit vtrumque, sed secundum diuersas, non tamē realiter, sed formaliter.

Concedo etiam correlationes diuersas realiter respondere actioni agentis & consequenter respectibus, quibus respicit terminos sibi correlatos; quia vno, quæ est in materia est correlatio vna ex illis, & vno, quæ est in forma, est altera correlatio, & si sit aliquis respectus in productum, quo passiuè respicit agens, erit tertia correlatio distincta realiter à reliquis propter distinctionem subiectorum; tamē nego ex hoc sequi quod respectus qui sunt in Agente, distinguuntur realiter; nam quando non potest Agens respicere vnum terminum, quin respiciat alios, vnicui respectui refertur ad illos, quāuis in terminis correspondant ipsi plures correlationes, ut docui in Logica disp. 15. n. 81. Scotus autem probauit tantum ex alietate correlationum, alietatem non realem, sed formalem respectuum Agentis. Vnde nihil habet contra meam doctrinam; & si haberet aliqua verba, quæ viderentur contra me; si Mairius vellent bonum agere Scotistam, deberet probare, quod doctrina quam habet in illo sensu esset vera, ut bene defederet Scotum, & impugnet meam doctrinam.

Videamus iam quomodo n. 50. respondet ad duas meas rationes, quibus probavi quod actio transmutatiua & eductiua seu inductiua non distinguantur realiter & quod

actio eductiua sit relatio extrinsecus adueniēs. Prima mea ratio ad probandum primū erat, quod, si esset aliqua prioritas inter illas actiones, ratione cuius deberent distinguī realiter, tum actio eductiua deberet esse prior, sed si illa esset prior, actio transmutatiua, quæ necessario sequitur eductiuam, deberet esse intrinsecus adueniens, quod esset contra Scotum, ut fateretur ipse Mastrius. Ad hoc respondet Mastrius negando sequelam, quia relationes extrinsecus aduenientes interdum necessario insurgūt, positis aliquibus præter fundamentum & terminum, nam posita materia & forma non necessario sequitur unio, sed posita forma in materia; posito etiam corpore & loco non necessario sequitur ubi, sed sequitur necessario posito corpore in loco: eodem modo in proposito, inquit, posito igne & aqua non necessario sequitur actio ignis in aquam; sed inducta caliditate in aquam, sequitur necessario actio ignis in aquam: sed non ideo tamen talis actio est relatio intrinsecus adueniens, quia necessitas ortus eius non ex eodem capite procedit, à quo est necessitas ortus relationis intrinsecus aduenientis, quia necessitas huius, v.g. similitudinis, oritur ex natura extremorum, & oritur ab extremis absolute inspectis, non sic necessitas actionis, unionis, & ubi in prædictis casibus, sed ab aliquo extrinseco, quod non habet rationem fundamenti & termini, & ita se habet in proposito inductio & eductio formæ antecederet ad actionem, quod non est nec fundamentum, nec terminus, neque ratio fundandi, ut ibi explicatum est, scilicet in Logica disp. 8. q. 8. ad primum.

Hæc est responsio Mastrij quam non sufficere, neminem credo esse vel leuiter in Metaphysica versarum, qui non videat, adeo ut vix opus esset eam impugnare, nisi etiam minus versatis satisfaciendum esset.

Dico ergo primò esse manifeste contra naturam relationum extrinsecus aduenientium, quod resultent positis vllis præuiis, ex parte extremorum, nec quod ita insurgat probatur à Mastrio: nā exempla, quæ ipse adducit, potius aduersantur ipsimet, quam fauent; nam unio inter materiam & formam insurgit ex suppositione vllius alterius, & idem est de ubi; neque assignabile est aliquid aliud distinctum ab unione & ubi, ex cuius suppositione necessario insurgeret, & sane si posset aliquid tale assignari, post quod necessario insurgeret, nō essent relationes extrinsecus aduenientes, sed intrinsecus, ut statim magis patebit. Quod autē asserit Mastrius unionē necessario insurgere posita forma in materia; & ubi posito corpore in loco, stuporem iniiceret, nisi ab ipsomet profectū esset; quid enim est aliud formā esse in materia, quā esse unitam materię; aut corpus esse in loco, quā corpus habere respectū ubi in loco: unde verū quidem est, quando forma est in materia, insurgere unionē necessario, quia ipsamet unio est qua ponitur in materia & sine unione non posset intelligi esse in materia, & idem est de ubi. Sed quid hoc ad rem? oportere ut Mastrius ostenderet quod unio & ubi sequerentur, seu insurgerent inter sua extrema ad positionem alicuius alterius prioris, ut aliquid faceret ad rem, & sane eodem modo in proposito, non sequitur actio calefactiua necessario ad positionem ignis & aque, neque ad positionē vllius alterius prioris ipsa actione, & quamvis sequatur, seu potius necessario sit, quoties calor inducitur, tamen non inducitur calor prius, quā sit ipsa actio, sed potius per ipsā actionē formaliter inducitur.

Nec etiam disparitas quam adducit Mastrius inter relationes intrinsecus aduenientes, & relationes extrinsecus aduenientes necessario insurgentes ad positionem alicuius positi ex parte extremorum habet meo iudicio aliquid apparentiæ; nā sufficit ad hoc ut relatio sit intrinsecus adueniēs, quod necessario insurgat inter extrema ex suppositione cuiuscumque positi ex parte extremorum, siue ex quocumque quod præsupponitur, etiam si ab extrinseco proveniat, ut patet manifeste non solum ex conceptu relationis intrinsecus aduenientis sit sic, ut omnes cōcipiūt ipsam, sed etiam particularius quia relatio producentis ad terminum productū est intrinsecus adueniens secundum ipsum Mastrium, & Scotum, ut ab ipso intelligitur & à Scotistis communiter, & tamen non sequitur ex natura extremorum: possent enim extrema esse sine illo, sed sequitur ex

suppositione quod forma inducatur & subiectum transmutetur per agens extrinsecum.

Deinde secundum eundem Mastrium in hoc ipso articulo respectus eductionis est intrinsecus adueniens, & tamen non sequitur ad extrema posita præcise & absolute considerata, quia posset esse absque illo respectu, ut etiam ipsemet fateretur; sed sequitur ad extrema quando forma producitur in subiecto: ergo illa disparitas nihil valet. Confirmatur hoc & intentum principale: respectus eductionis (& idem est de respectu productionis, qua producitur totum) secundū Mastrium est intrinsecus adueniens & tamen non sequuntur necessario ad extrema præcise & absolute considerata, sed solū sequitur ad illa, si ab extrinseco oriatur quod forma producatur in materia & ex illa: ergo quamvis transmutatio non sequeretur necessario ad extrema posita absolute considerata, sed ex suppositione quod forma poneretur in materia à causa transmutante, erit intrinsecus adueniens, nec requiritur quod relatio intrinsecus adueniens insurgat necessario ad positionem extremorum absolute consideratorum. Confirmatur secūdo quia si dicatur quod ubi & unio sint relationes extrinsecus aduenientes, quia quamvis sequantur necessario ex suppositione, quod forma ponatur in materia, & corpus in loco; tamen illa positio eorum, non est nec fundamentū, nec terminus, nec ratio fundandi; ad relationem vero intrinsecus aduenientem requiritur, quod necessario sequatur ad positionem fundamenti & termini aut rationis fundandi. Cōtra est quia eductio non sequitur necessario ad ipsa extrema posita, neque ad rationem aliquam fundandi & tamen secundum Mastrium est intrinsecus adueniens: ergo illa doctrina non est vera. Quod si dicat Mastrius productionem formæ ex materia esse rationem fundandi, aut conditionem sine qua non & hoc sufficere. Contra quia similiter potest dici quod positio formæ in materia, ad quam sequitur transmutatio materiæ sit ratio fundandi, aut conditio sine qua non, est enim prorsus eadem ratio: ergo debet dici quod sit respectus intrinsecus adueniens, & non extrinsecus, contra Mastrium; aut si dicatur esse intrinsecus adueniens, idem debet dici de eductione. Ex quo manifeste patet disparitatem Mastrij non sufficere; nec explicationem ipsius in Logica loco ab ipso citato.

Altera mea ratio ad probandum quod eductio & inductio sit extrinsecus adueniens erat, quia nō sequitur necessario ad extrema, neque ad aliquod præuium posuit ex parte eorum. Ad hanc respondet num. 5. negando antecedens, (omitto alteram responsionem, quam dat ex Lycheto, quia paulo ante impugnata est, & ipsemet videtur hanc præferre;) nam respectus, inquit, eductionis necessario sequitur ad calorem in subiecto, vel è subiecto productum, neque calor est terminus eductionis secundum se absolute inspectus, sed calor productus in subiecto & ad illum ut sic sequitur necessario eductio.

Hanc responsionem ex dictis constat nullius esse momenti. Sed claritatis causa hic etiam eam breuiter impugno.

Primò, quia calorem esse in subiecto vel è subiecto productū non est aliquid antecedens ipsam eductionem; nam ab ipsa eductione formalissime habet esse productum in, aut ex subiecto: ergo erit respectus extrinsecus adueniens.

Secundo, quia si sufficeret ad hoc ut esset respectus intrinsecus adueniens quod, licet nō sequatur ad subiectum, & calorem absolute considerata; necessario tamen sequatur seu insurgat ad calorem in subiecto, aut è subiecto productum; sequetur à paritate rationis quod unio, quæ, licet nō sequatur ad materiam & formam absolute considerata, sequitur tamen ad formam in materia, ut asserit Mastrius, sit intrinsecus adueniens contra ipsum, & omnes Scotistas, & sicut potest dici quod forma secundum se non sit terminus eductionis, sed ut in subiecto, aut è subiecto producta, similiter poterit dici quod forma non sit terminus unionis secundum se absolute considerata, sed ut in materia.

Tertiò, quia sicut potest dici quod eductio sit intrinsecus adueniens, quia licet nō sequatur ad extrema absolute considerata, sequitur tamen ad formam positam in subiecto: ita potest dici quod transmutatio sit intrinsecus adueniens quia licet non sequatur ad agens & subiectum absolute

confi

considerata, sequitur tamen ad illa, posita forma in materia hoc autem, est contra Mastrium. Quod si non dicatur propter hoc quod transmutatio sit intrinsecus adueniens, idem sane debet dici de educatione.

Eodem ipso numero ait Scotum, dum ait educationem esse relationem intrinsecus aduenientem, nullo modo recipere explicationem meam. Mea autem explicatio est ab ipso Mastrio *num. 46.* proposita; quod quemadmodum in re producta possunt considerari duæ productiones, una quæ manet tantum in fieri, altera quæ manet in facto esse, & sequitur ad priorem, ex quibus prima est respectus extrinsecus adueniens, altera intrinsecus: ita etiam in re educata possunt considerari duo respectus, unus qui est tantum in fieri, & alter qui manet in facto esse, & sequitur ad rem in sententia communiori admittente hunc secundum respectum, ex quibus prior est extrinsecus adueniens, alter intrinsecus.

Hoc autem supposito dixi Scotum, ut verum sit, quod dicit, intelligendum de secundo respectu non de priori.

Hanc expositionem meam asserit Mastrius non recipi à Scoto villo pacto, nec valere, quia loquitur Scotus de productione & educatione, quæ comitatur rem in fieri & non in facto esse tantum, tum quia non in omnibus effectibus daturalia dependentia à causa secunda, præter illam quam fundant cum actu producuntur, tum tandem quia in illis effectibus, in quibus utraque illa dependentia reperitur tam in fieri, quam in facto esse, seu conservari, eiusdem rationis sunt prima rei productio & conservatio, atque ideo etiam in omnibus effectibus admitteretur illa duplex productio vel educio, quam Poncius comminiscitur, de utriusque idem iudicium fieri debere, quod nempe sunt vel non sunt respectus intrinsecus aduenientes vel extrinsecus.

Hanc etiam impugnationem Mastrii refutavi sufficienter supra, sed dico hic iterum Mastrium me non intellexisse, nam ego non eram locutus de duplici respectu, quorum unus tantum esset in fieri & alter in facto esse, sed de duplici, quorum uterque esset in fieri & unus tamen maneret etiam in facto esse.

Vnde concedo Scotum locutum de educatione, quæ comitatur ipsum fieri rei & non tantum in facto esse, quia nullus est respectus in facto esse, qui non fuit in fieri etiam, quamvis iuxta doctrinam, quam supposuit Scotus, aliquis esset in fieri, qui non esset in facto esse.

Itaque in ipso fieri formæ educatæ iuxta sententiam, quam supposuit Doctor, sunt duo respectus educationis, unus qui nihil præsupponit ex parte extremorum, ad quod necessarium sequitur, & hic est respectus extrinsecus adueniens; alter qui sequitur necessario, supposito illo priori respectu & ipsum præsupponit tanquam rationem fundandi, aut conditionem sine qua non, & qui manet in facto esse dum res manet & causa à qua producitur, & hic est respectus intrinsecus adueniens, deque eo loquitur Scotus. Quamvis ergo Scotus loquatur de educatione, quæ comitatur rem in fieri, quid hoc facit contra me, qui hoc ipsum fateor? Per quod patet ad reliquam partem discursus Mastrii; neque enim in re clara liber ad tedium sollicitare lectoris patientiam, aut in impugnandis nugis minutius hæere.

Postea eodem *num. 5. 1. principaliter*, proponit meam doctrinam de definitione Actionis, quatenus assero eam quam tradidit Author sex principiorum, nempe, quod Actio sit illa, secundum quam in id, quod subiicitur, agere dicitur, esse quidem bonam, sed non comprehendere omnem actionem de genere actionis; sed solas & omnes actiones causarum efficientium, quia non comprehendit informationem quasi actiuam formæ, neque in fluxum materiam in formam eductam, & etiam quatenus dico quod actio ut sic comprehendens omnem actionem huius Prædicamenti possit describi esse accidens, quo mediante aliquid communicat esse alteri. Actio vero causæ, ut sic, possit describi esse accidens à quo actualiter denominatur producere aliquid, aut dare ipsi esse absque receptione aut informatione aut inhaesione.

Mastrius autem *num. 5. 2.* negat hanc doctrinam reperiari apud Scotum 4. d. 1. 3. q. 1. sed potius oppositam.

Sed imprimis ex illo ipso loco Doctoris quem eodem

num. citat Mastrius ex 4. d. 1. 2. q. C. patet doctrinam meam esse iuxta Scotum, quia dum dubitat an spectat informatio ad Prædicamentum passionis, aut Actionis, capiendū Actionem ut sic, prout comprehendit respectum non tantum agentis ad passum, sed etiam informantis ad subiectum, patet quod non purauerit Actionem ut sic de Prædicamento actionis comprehendere tantum respectum agentis: & hoc ipsum dubium Scoti sufficit ut non intelligatur definitio Porretani de omni Actione spectante ad genus Actionis, sed solum de respectibus Agentis proprie dicti quale est solà causa efficiens. Et hoc ego tantum volui dum proposui illam meam doctrinam tanquam Scoti, hoc est tanquam conformem ipsius principiis. Ad alterum autem quod asserit Mastrius oppositum meæ doctrinæ reperiari apud Scotum. Respondeo id tam falsum, quam reliqua quæ contra me hæcenus adduxit Mastrius, & nego Scotum asseruisse vllibi omnem actionem spectantem ad Genus Actionis comprehendere sub definitione Actionis assignata à Porretano, si enim hoc assereret, non posset dubitare an informatio formæ spectaret ad Genus actionis; nam certum est quod non comprehendatur sub illa definitione. Nego etiam quod omnis actio causæ efficiētis, quæ est respectus extrinsecus adueniens, non comprehendatur sub illa definitione Porretani, quamvis sub ea non comprehendatur omnis actio ipsius, quæ non esset talis respectus supposito, quod habeas aliquam actionem quæ non sit talis respectus.

Itaque supponendo quod causa efficiens habeat duas Actiones, unam, quæ sit relatio extrinsecus adueniens, alteram quæ sit intrinsecus; de hac secunda certum est, quod non spectet ad prædicamentum Actionis; nec ego id somniaui; sed manifeste locutus sum, ut loqui debui, de omni actione causæ efficiētis, quæ esset respectus extrinsecus adueniens.

Absolute autem poterā dicere iuxta mea principia, quod omnis omnino actio respectiva causæ efficiētis comprehendatur sub definitione Porretani; quia secundum me causa efficiens non habet vllam actionem respectivā, quæ esset intrinsecus adueniens; & quamvis Scotus videatur admittere aliquas tales, explicui ipsum sæpe, & iterum modo explicui intelligendum non absolute in propria sententia, sed in sententia communiori suo tempore, admittente aliquos respectus sequentes terminum productum, supposita actione efficiētis de Prædicamento actionis, quæ est relatio extrinsecus adueniens; quam sententiam ego puto non esse veram, quia non video necessitatem vllam illius secundæ actionis.

Ut autem melius intelligatur tota hæc res & mea sententia, Existimo causam creatam effectiuam nullam actionem respectivā habere præter relationem extrinsecus aduenientem, per quam educit formam ex materia eamque inducit: nam per hanc solum realiter consideratam & educit formam & eam inducit & transmutat subiectum formæ & producit quodcumque compositum, quod posita illa actione resultat necessario, absque vlla alia actione respectiva realiter distincta, & frustra omnino diceretur poni vllam aliam actionem. Præter hanc autem actionem causæ efficiētis materia habet respectum extrinsecus aduenientem ad formam: qui respectus potest bene reduci ad prædicamentum passionis, quia per eam patitur materia à forma recipiendo ab ipso aliquid esse. Deinde forma dicit alium respectum extrinsecus aduenientem ad materiam, quæ est informatio seu inhaesio, & hic potest optime reduci ad prædicamentum Actionis: neutri autem ex his respectibus conuenit definitio Porretani, si proprie capiantur verba eius, ut manifestum est.

Præter illos autem respectus, qui realiter sunt uniones duæ quæ intercedunt inter subiectum & formam educatæ, nego vllum alium respectum interuenire qui sit intrinsecus adueniens, quia omnino superfluit, cum nulla sit necessitas, aut usus eius. Hæc est mea doctrina in re independentem ab Autoritate; & si Mastrius velit aliquid contra dicere, ego ut ex ratione agat, ne teratur tempus in expositionibus autoritatum, quas cuique facile est excogitare.

Quod si doctrina illa sit vera, quæ videtur Scoti, & quam probabiliter defendo in meis nouis Commentariis, quod

scilicet ad absolutam in causa sequatur absolutum in effectu sine respectu vlllo anteriori. Tum negare causam efficientem habere vllam actionem, quæ sit relatio, vel intrinsecus vel extrinsecus adueniens, quantum ad meum proprium sensum, cum non vellem me accommodare authoritati.

Per quod patet ad integram impugnationem, quam affert Mastrius per totum num. 52. nec digna est, cui minutius aut distinctius respondeatur, solum aduerto ipsum, dum asserit informationem formæ spectare ad prædicamentum Habitus, abuti nominibus & contra sensum omnium, quot quot vidi, Philosophorum loqui absque necessitate authoritatis, aut rationis: sed cum hoc spectet ad nomen, parum curandum est.

Deinde num. 53. adducit meam doctrinam num. 26. de natura actionis mediæ, in qua aliqua impugnat quæ examinare placet. Imprimis quamuis fateatur meam primam conclusionem esse veram qua assero quando effectus aliquis non potest produci nisi à determinata causa, non esse necessariam actionem mediam ut producat: tamen negat eam esse veram propter rationem meam, aut saltè, inquit, ratio illa non est ratio à priori veritatis eius, ut postea constabit num. 57. At imprimis non refert quod mea ratio non sit à priori, modo sit bona; esse autem bonam certum est, si nihil aliud opponi possit, quam quod opponit Mastrius, quod ut videatur, proponenda est ipsamet mea ratio, quæ est, quod in casu conclusionis nulla esset necessitas actionis mediæ, quia si esset vlla, maxime ut haberetur denominatio noua producentis in causa & producti in effectu; ad hoc autem non esset necessaria actio media, quia illa denominatio posset provenire vel ab ipsa causa, quæ seipsa produceret talem effectum, vel ab effectu qui seipso produceretur; quemadmodum in sententia asserente actionem mediam, potest de nouo haberi hæc denominatio in causa, quod scilicet ab ipsa egrediatur actio sine aliquo medio inter actionem & causam, cuius ratio est quia actio illa non potest esse nisi à tali causa: nā si posset, certe deberet poni aliquid medium inter ipsam & agens, ut haberetur denominatio illa egredientis à causa. Contra hanc rationem opponit Mastrius posse negari minorem, & cum probatur à me per exemplum de actione, dicit posse negari paritatem quia relatio actionis, & productionis est formalitas & modus à natura institutus ad denominandum aliquid formaliter causans, atque ideo in eo denominandi ordine est ita quo ut non possit esse quid, sed hoc de effectu nequit dici, qui est entitas nata produci & talis denominationis formaliter susceptiva.

Ad hunc discursum dico quamuis mihi non incumbat probare meam minorem, in qua negavi necessitatem actionis mediæ ad dandum denominationem producentis in casu conclusionis, quia sufficiebat soluere rationes necessitatis, quas assignarent aduersarii; tamen optime probatum esse exemplo actionis inter quam & effectum in tali casu esset summa paritas quantum ad non exigendum aliam actionem mediam: neque prorsus oppositum ostendit Mastrius: nam actio non esset instituta à natura ad dandam illam denominationem, nisi ex se & natura sua esset ad hoc apta, & nisi ad hoc requireretur: sed prorsus non esset ad hoc apta nisi esset talis naturæ ut non posset egredi ab alia causa: nec esset ita quo ut non possit esse quid; & potest optime colligi quod sit ita quo ut non possit esse quid, quia est sic determinata, ut non posset ab alia causa provenire.

Vnde cum effectus in casu conclusionis nequeat ab alia causa provenire, omnino erit à natura institutus ut egrediatur seipsa absque actione intermedia, & ut tribuat denominationem agentis; vel saltè causa ipsa erit sic à natura instituta, ut habeat à seipsa denominationem agentis, quando egreditur seipso effectus, tam bene quam actio est instituta ut tribuat denominationem agentis, aut ut egrediatur seipsa ab agente.

Videamus autem quomodo ipsemet probat num. 57. illam conclusionem meam & suam etiam. Dicit ergo regulam dignoscendi quando actio distinguitur realiter ab effectu producto esse hanc: quando effectus ita producit à causa, ut nequeat habere esse, nisi per habitudinem ad illam & sine tali habitudine existere, tum actio est cum effectu

identificata; secus, si non. Cuius ratio à priori est secundum ipsum, quia signum distinctionis realis inter aliqua duo est separatio possibilis & ideo quando fundamentum potest esse absque aliqua relatione, distinguitur realiter; quando nequit, identificabitur ipsi realiter.

At certe nec conclusio mea probatur sufficienter per hanc doctrinam neque à priori, neque à posteriori. Nam in primis falsum est quod defectus separabilitatis realis arguat identitatem realem: nam certum est vnam relationem non posse esse absque correlatione, & tamen non minus certum est, quod distinguantur realiter, & in sententia communiori Scotistarum partes vnitæ, ut sic nequeunt esse sine toto, nec è contra, & tamen distinguuntur realiter à toto: ergo quamuis non posset effectus esse absque actione, nec hæc sine illo; non sequitur propterea præcisè quod non distinguantur realiter.

Rursus quamuis fundamentum relationis quod non posset esse absque aliqua relatione in ipsomet subiecta identificaretur illi, non propter inseparabilitatem præcisè, sed quia etiam nullum aliud possit assignari indicium distinctionis realis inter illa; & quamuis hinc sequeretur, quod in casu conclusionis passio, quæ poneretur in effectu, non distingueretur realiter ab effectu, tamen non haberetur quod non distingueretur realiter ab actione media, si daretur; imò aliunde haberetur manifeste quod sic, quia quod distinguitur realiter ab aliquo & non subiectatur in ipso, distinguitur realiter ab omni, quod subiectatur in ipso, effectus autem distinguitur realiter ab Agente & non subiectatur in agente: ergo distinguitur ab omni illo quod subiectatur in ipso, & consequenter ab actione si daretur; an autem detur certe non potest ex hoc capite deduci, sed potius deduci debet, ex mea ratione, nempe quod non sit necessaria in casu conclusionis & quod non sint multiplicanda entia sine necessitate.

Eodem numero fateatur veram etiam esse tertiam meam conclusionem, qua assero requiri actionem mediam quando effectus potest produci à plurius causis: sed dicit meam probationem non recte procedere, imò inquit directe videtur destruere probationem primæ conclusionis. Examinemus hoc quæso; nā error esset maximus, quæ pretendit Mastrius, à quo debeo me purgare; sed vereor ut id posset fieri, quin in Mastrium reiciatur. Mea probatio est; quia denominatio producentis est denominatio realis, ergo debet ab aliqua causa reali provenire, sed sine actione media non daretur causa, à qua proveniret in casu conclusionis: neque enim proveniret ab ipsa causa, neque ab effectu, neque ab utroque simul; quia uterque simul posset existere, quin haberetur ista denominatio.

Quam rationem confirmaui quia nihil finitum potest habere denominationem novam absque causa aliqua intrinseca vel extrinseca à qua proveniret: ergo quandoquidem ignis verbi gratia, quando producit calorem, habet denominationem producentis, quam ante non habuit, debet esse aliquid à quo proveniret; nihil autem esset præter actionem mediam: ergo. Hanc rationem dicit Mastrius videri destruere probationem primæ conclusionis, quia si necessaria est actio media ut habeatur denominatio realis causæ, eadem quoque necessitas erit in casu primæ conclusionis; vel si ea necessitas ibi suppleri posset absque actione media, poterit etiam in casu tertie conclusionis. Quod magis euidenter ostenditur ex mea confirmatione præmissa: si enim impossibile est aliquid finitum denominari causam absque actione media, quia non sit transitus de contradictorio in contradictorium absque mutatione, sane hæc ratio, inquit, militat tam in casu primæ conclusionis quam alterius.

Itano tibi videtur Mastrius? At ego certe non putavi creatos adhuc oculos, quibus id videri posset. Reflecte quæso & vide de nouo, an idem cum probabilitate vlla videri possit de utroque casu. Principium meum est quod non possit haberi aliqua denominatio vlla realis absque aliqua causa vel extrinseca vel intrinseca à qua provenire possit: capio autem causam, ut tollam omnem quæstionem de nomine, & omnem dubitationem, pro quocumque, sine quo posito non haberetur denominatio, & quo

quo posito haberetur, siue sit vera causa, siue conditio siue quanon, & sic intellecto principio meo est evidentissimum. Videamus iam an concludit actionem mediam in utroque casu, & imprimis certum est quod concludat illam in casu tertiae conclusionis, quia siue actione media, nihil assignari potest unde provenire posset, neque tanquam à causa, neque tanquam à conditione: quia cetera omnia quae sunt assignabilia possent esse absque illa denominatione, verbi gratia, potest esse ignis approximatus, & potest esse calor ille ipse, qui produci- tur ab igne in aqua, absque eo quod producatur ab igne, & consequenter potest esse ille calor, quin dicatur vere quod ignis producat calorem: ergo ut dicatur produ- cere illum calorem, debet esse aliquid aliud praeter ignem, aquam, & calorem, ad hoc ut habeatur illa deno- minatio: sed nihil aliud est excogitabile praeter actionem mediam: ergo in illo casu convincitur debere intercede- re actionem mediam ut habeatur illa denominatio, si ve- rum sit illud principium.

In casu vero primae conclusionis profus nihil conclu- dit; nam quando effectus petit essentialiter ab una causa produci, cum producitur talis effectus, habetur qui- dem denominatio realis producentis; causa enim realiter producit illum effectum, & debet esse aliquid unde pro- veniat illa denominatio, non tamen aliquid distinctum à causa & effectui, nec consequenter actio media, quia illa denominatio provenire potest vel ab ipsa, supposito effe- ctui, vel ab effectu ipso; quandoquidem non posset esse causa & ille effectus quin causa habeat illam denomi- nationem. Ex quo videre potest Mastrius quod illa mea pro- batio curat in casu tertiae conclusionis, & quod non cura- rat in casu primae conclusionis. Sed ne ipsi mea confirmatio suffragatur: nam in ea non dixi, quod nihil finitum possit esse causans absque actione media; sed quod nihil finitum possit habere denominationem novam realem abs- que aliquo, ex quo posset provenire nova denominatio, & hinc intuli quando causa aliqua haberet denominationem realem causantis, quae non posset provenire à causa & effectu causato simul positus, ut contingit in casu tertiae conclusionis, quod vero deberet esse aliquid aliud, unde proveniret: & consequenter actio media, quia nihil aliud posset sufficere. Sed inde non posset inferri, quod in casu primae conclusionis deberet dari actio media, ut causa fini- ta haberet denominationem causantis, quia denomi- natio illa causantis posset provenire ab ipsamet causa, posito effectu, vel ab ipso effectu, vel ab utroque, ita ut nihil aliud realiter requiri deberet, quandoquidem iis solis po- sitis necessario sit illa denominatio.

Uterius num. 45. asserit absolute falsum esse quod doceo in eadem tertia mea conclusione, nempe intercedere actio- nem mediam, quando effectus est indifferens ut produca- tur à pluribus causis, quia hoc est contra Scotum, qui ne- gat relationem ullam esse priorem termino; unde cum ego concedam actionem esse relationem, teneor consequenter concedere eam esse posteriorem non priorem termino; unde, inquit, magis inconsequenter loquitur quam recentiores, qui dicunt actionem esse mediam & priorem, quia po- nunt eam esse quid absolutum.

At ut ab hoc incipiam, nescio quomodo ex eo quod actio dicatur esse relatio magis consequens sit quod non praecedat effectum quam si dicatur esse modus absolutus, tam enim meo iudicio repugnat modum esse priorem re- ad quam essentialiter determinat, quam relationem, & si aliquis talis modus possit esse prior, certe & relatio po- terit.

Quod autem relatio possit esse prior termino, modo sit productio ipsius, seu id per quod formaliter ponitur, tan- quam per rationem qua, ostendi tum quia non potest ostendi unde id repugnaret, tum quia relatio paternitatis in divinis est prior suo termino hoc est filio, sicut & i, se- met Pater, quia illa relatio est productio filij, ut commu- niter responderi solet. Ad Scotum autem respondi dum ait absolutum in causa sequi absolutum in effectu cum intelligendum sic, ut non debeat esse aliquid absolutum median inter causam & affectum priorem termino seu

effectu; & quando dicit relationem sequi ad effectum, cum intelligendum de relatione intrinsecus adveniente, non de relatione extrinsecus adveniente, nec consequen- ter de actione quae est de praedicamento actionis.

Has responsiones adducit ipsemet Mastrius, & contra opponit num. 55. quod ipse confutaverit portentosas illas relationes termino non indigentes disput. 5. Phys. quaest. 2. & addit quamvis aliqui praeter me excogitaverunt rela- tiones priores termino, neminem tamen praeter me ad- misisse relationem ullam quae praecedat fundamentum, & per quam suum fundamentum accipiat esse, qualem ego comminiscor in mea hac solutione. Unde inquit tam mi- ra est illa mea responsio quam monstruosum esset rela- tionem praecedere suum fundamentum ac etiam produ- cere.

Addit ulterius non responderi communiter ad illam difficultatem de paternitate, ut ego respondi; sed respon- deri potius quod licet paternitas sit simul natura cum fi- lio, tamen adhuc scet quod sit prior origine filio, & circa hoc aliqua alia conglomerat, quae ex impugnatione ho- rum nullius esse momenti patebit. Dico ergo primo illum non confutasse sufficienter doctrinam illam meam de prioritare relationum, quibus producuntur termini ipsa- rum, ut patet ex mea Appendice in qua reiecti ipsius impu- gnationes; & si portentosa ipsi videantur tales rela- tiones, ea tamen portenta convinci meis rationibus qui- bus ille non satisfecit.

Dico secundo si aliqua relatio admitti debeat ex parte termini, quae sit correlatio actionis & passio de praedica- mento passionis, illam debere esse priorem suo funda- mento qui est terminus actionis, & si nullus alius praeter me hoc asseruit, mihi hoc existimo cedere debere in ho- norem quod indagaverim cum fundamento aliquid novi in hac materia; quod si non posset esse relatio aliqua prior fundamento, tum negari debet passio talis & dicendum quod actio non habeat correlationem ullam, quod totum ex dictis eo loci satis patet; siue portentosum sit aut mi- rum, de qua censura non curandum.

Dico tertio, non videri mihi quod intellexerit Mastrius quomodo applicaverim exemplum illud de Paternitate Divina ad propositum praesentis difficultatis. Dixi eo exemplo colligi quod aliqua relatio possit esse prior ter- mino, & si aliquis quaerat quomodo id posset fieri cum relationes communiter soleant praesupponere terminum, Respondi cum communi omnium, quos vidi, bonorum Scotorum sententia, rationem esse quod illa relatio Pa- ternitatis sit productio filij, & consequenter non possit pre- supponere ipsum, sed potius aliquomodo debeat ipsi praesupponi, ceterae vero relationes quae praesupponunt termi- num, non esse productiones termini neque habere ex na- tura sua, cur deberent ipsi praesupponi, sed potius praexi- gere terminum, quia siue termino praesupposito nulla alia causa sufficiens assignari potest ex qua emanent.

Ait autem Mastrius non sic responderi communiter, sed quod licet paternitas sit simul natura cum filiatione, & Pater cum filio, adhuc tamen stat, quod Pater sit prius origine filio. Sed quid hoc ad rem? Concedo, & id ipsum in mea responsione supposui, quod paternitas & pater siue prius origine filio & filiatione; sed quaeritur ulterius cur paternitas possit esse sic prius suo termino, aliae vero rela- tiones non possint esse, & sane non puto Mastrium dare posse aliam rationem bonam, quam illam ipsam à me da- tam, nempe quod paternitas sit ipsamet productio termi- ni; & quod non repugnet eam esse talem, quamvis sit re- latio. Sed ut magis directe veniam ad principale propo- situm. Assumo quod concedit Mastrius hic, nempe Pa- ternitatem & Patrem esse priorem origine filio & filia- tione, licet sit relatio & consequenter sit aliquo modo simul naturae; hinc infero intentum meum, nempe quod actio seu productio creata quamvis sit relatio possit esse prior origine termino suo, & infero ulterius non esse tam por- tentosas relationes [priores terminis, & iis non indi- gentes tanquam prioribus, quam putavit Mastrius, cum ipsemet talem aliquam admittat.

Adducit §. Glossa vero, contra explicationem quam

quam ego adhibui ad authoritatem Scoti, qui videtur dicere quod ad absolutum in causa sequatur absolutum in effectu, vnum locum ex eodem Scoti 2. dist. 1. quæst. 2. cui videtur meam explicationem applicari non posse: dicit enim, *Cum igitur dicis quod quia causa dat esse, ideo effectus recipit esse, dico quod si intendas per ly quia reduplicatorem relationis in causa, vel aliquam realitatem nouam in causa sine relatione, sine absolutam, propositio falsa est.* Et hinc Maffius infert me non vidisse Doctorem, vel voluisse ipsum eludere.

Sed adhuc Maffius non conuincit tam euidenter quam putat intentum, etiam dum de Authoritate agitur; dico enim Scotum hoc loco intelligi posse de causa vt sic, non de causa creata ac finita, ita vt sensus sit, quod causa vt sic vt causet non indigeat relatione, aut realitate aliqua absoluta, aut respectiva superaddita, quia posset sufficere in aliqua causa absolutum istius causæ; quod certum est, quia Deus potest causare sine vilo superaddito, & consequenter causa vt sic non indiget aliquo superaddito ex natura sua quatenus causa præcise, alias Deus non posset causare sine superaddito, quod est falsum. Sed hinc non sequitur quin causa creata indigeret aliquo superaddito, non quidem absoluto, neque respectivo ex Prædicamento Ad aliquid, sed respectivo ex Prædicamento Actionis.

Sed quia ego ipse fateor Scotum magis fauere sententiæ neganti relationem præuiam, & vt ante dixi, in Commentariis meis ad secundum defendo illam sententiam; Si contra meam sententiam de relatione priore termino aliquid vult differere Maffius, rogo vt, omiſſa authoritate, agat ex ratione & probet non dari tales relationes.

Propono autem ipsi breuiter meam sententiam abstrahendo ab Authoritate. Imprimis assero causam finitam non posse producere effectum, qui possit ab alia causa procedere absque actione in se subiectata, quæ sit respectus extrinsecus adueniens & prior termino, non quidem tempore, sed natura vel origine, ac independens à termino tanquam à priori. Cuius fundamentum est quod non repugnet talis relatio sic prior termino, & quod de facto in diuinis detur talis, verbi gratia paternitas diuina; & quod aliquid præsuppositum termino debeat haberi distinctum à causa & effectu, nihilque aliud potius quam relatio extrinsecus adueniens.

Præterea quia passio realiter distincta ab actione deberet subiectari in effectu qui producit, si daretur talis passio; & quia etiam deberet esse prior illo effectu & nullo modo dependens ab effectu tanquam à priori, id autem difficile est, & non necessariū admittere. Dico, seclusa authoritate, mihi probabilius esse quod non detur talis passio, sed quod sufficiat ipsamet actio subiectata in Agente, non vero in passio, (vt minus recte videtur Maffius intellexisse me) quæ actio possit denominare & causam agere ac causare & effectum produci, sicut volitio potest denominare, voluntatem volentem & obiectum volitum. Nec refert quod volitio non sit actio nisi Grammaticaliter dicta, (vt infulse opponit hic Maffius huic ipsi exemplo à me ante adducto in Logica) & quod ideo non requiratur vt ei vera passio correspondeat ex parte obiecti, sicut secundum ipsum opus est, vt correspondeat in effectu passio actioni Agentis: nam quod ego dico est quod quemadmodum potest tribuere volitio denominationem volentis & voliti: ita actio possit tribuere denominationem producentis & producti, & quamuis actio sit actio proprie dicta & non grammaticaliter & secundum vocem, tamen nego quod requiratur passionem vllam in termino seu effectu, & asserere oppositum est petere principium.

Hæc est mea propria doctrina, quam tenendo in nullas mihi videor me conicere angustias, sed prorsus existimo nulla ratione posse defendi cum vlla apparentia oppositum; nisi recurrendo ad principia, quæ ipse adduco in nouis Commentariis ad secundum sententiarum; illa enim videntur mihi probabilia.

Ad quod addo hanc meam sententiam nullam prorsus pauci difficultatem spectata ratione, nec eam possi-

cum vlla probabilitate impugnari alia ratione melius, quam si dicatur esse superfluum actionem relationem priorem effectu, quia denominatio illa causantis in causa potest aliunde provenire, & si id ostendatur omnino, melius erit negare actionem præuiam.

Addo vltius si non detur actio præuia, nullo modo requiri actionem posteriorem effectu, cuius nullus prorsus est usus.

Tandem Maffius concludit integrum articulum suum quintum contra me nimis laboriose, sed parum vtiliter, nisi fallor, confectum, impugnatione doctrinæ meæ de vnione, quam habeo, q. seq. n. 56. in qua dico vnionem subiecti ad formam esse respectum extrinsecus aduenientem, spectantem ad genus passionis, per quem subiectum mouetur ab efficiente ad aliquam formam.

Maffius contra ait hanc vnionem non spectare ad prædicamentum passionis, nec bene dici à me quod sit respectus per quem subiectum mouetur ab efficiente ad formam. Quod probat quia vnio formalis quæ extrema vniuntur, habet pro extremis solummodo subiectum & formam & præscindit ab Agente, vnde diuersa est à receptione, quæ ponitur in prædicamento Passionis, & respicit agens à qua subiectum recipit formam; quæ quidem inquit distinctio sufficienter colligitur ex diuersis earum formalibus effectibus, quia à passione dicitur subiectum calefactum, per quod significatur habitudo ad agens, sed ab vnione formali caloris cum subiecto dicitur subiectum calidum, non calefactum, in qua denominatione sola exprimitur informatio & receptio; non autem passio, quia cum passio sit actus huius ab hoc, non dicit receptionem formæ quocumque modo, sed vt est in fieri vi agentis, vnio autem denominatur in facto esse, ac in esse quieto absque vilo respectu ad agens: quare non spectat ad Prædicamentum passionis, sed habitus.

Hanc impugnationem breuiter refuto: si vnio qua vniuntur subiectum formæ, non sit receptio, quæ est de genere passionis, debet subiectum habere aliam aliquam receptionem, quæ ergo quid sit illa alia receptio, aut cuius receptio est, non certe ipsius Agentis; sed alicuius quod ab agente recipitur, nihil autem recipit subiectum ab agente, nisi formam, quod habebit simul & semel duas receptiones formæ & duas vniones ad illam, quod est ludicrum: habebit enim vnionem qua vniuntur formæ & quæ manet in esse quieto, desinente actione agentis; & quam negat Maffius esse passionem, & habebit aliam receptionem, quæ est passio, & quæ etiam est vnio ad formam, nam impossibile est intelligere quod subiectum recipiat formam, quin intelligatur eo ipso vniiri formæ.

Cum autem nihil absurdius sit quam ponere huiusmodi duas receptiones in subiecto respectu formæ, satis est ponere vniam tantum vnionem & receptionem quæ quatenus respicit formam absolute & præscindendo ab agente vocatur vnio & ab ea denominatur subiectum habere formam, verbi gratia aqua habere calorem seu esse calidam; quatenus vero illa ipsa vnio terminatur actionem causæ calefacientis, dicitur passio correspondens illi actioni. Mirum autem est, quod Maffius ex diuersis denominationibus & effectibus formalibus concludat diuersitatem realem duarum receptionum, cum ex diuersis denominationibus prouenientibus ab intellectu & voluntate non possit colligi ab vilo Scotista quod distinguantur realiter.

CONCLUSIO IV.

De Passione.

53. **E**X dictis de actione non erit difficile quid sit passio intelligere: vnde supposita doctrina præmissa de actione, breuiter hæc quæstio expedienda est. Itaque si loquamur de passione vt sic, prout comprehendit omne illud, à quo aliquid formaliter habet produci, à quocumque demum producat, siue à causa materiali, siue ab efficiente, siue à finali, per hoc ipsum sufficienter describitur, quod dicatur esse illud, à quo formaliter habet res produci. Si vero loquamur de passione, prout correspondet causæ efficienti, optime describitur esse, id, à quo formaliter habet effectus produci à causa efficiente.

Quid passio vt sic.

Quid passio correspondens actioni efficienti.

Dicti:

Dices: effectus habet produci formaliter ab efficiente per actionem causæ efficientis: ergo si vera esset hæc descriptio, actio esset passio correspondens causæ efficienti.

Respondetur ex suppositione distinctionis actionis & passionis, aut negando antecedens absolute, aut ipsum distinguendo: habet ab ipso formaliter produci, quatenus actio sit forma, à qua proxime & intrinsece sic denominatur produci effectus, nego; quatenus actio est forma, à qua causa efficiens denominatur proxime & intrinsece producere, concedo antecedens, & nego consequentiam.

Et si quæras, cur debeat denominari effectus produci intrinsece ab aliqua forma: Respondetur ex suppositione illa præmissa, id colligi ex eo, quod non sit maior ratio cur debeat denominari intrinsece producens, quam effectus debeat denominari intrinsece productus.

CONCLUSIO I.

Descriptio
passionis
qua produ-
citur for-
ma non
educta.

54. Si detur aliqua passio in termino producto indepen-
dentem à causa materiali ab ea realiter distincta, illa opti-
me describitur esse relatio extrinsecus adueniens subiectata
in termino aut adherens ipsi & terminata ad causam effi-
cientem, à qua habet produci ab ipsa.

Hæc patet, ex dictis de actione, neque alia probatione
indiget, quam quod sufficienter declarat naturam in-
trinsecam istiusmodi passionis. Dixi autem, si detur, pro-
pter dicta quæstione præcedenti in solutione primæ ob-
iectionis n. 45.

CONCLUSIO II.

Descriptio
passionis
à qua produ-
citur for-
ma educta.

55. Si detur aliqua passio ex parte forme, qua producitur
cum dependentia à causa materiali, illa debet esse respectus
extrinsecus adueniens ad causam, à qua producitur, & quia
producitur à duobus causis realiter influentibus, efficiente
scilicet & materiali, debet dicere respectum extrinsecus
aduenientem ad utramque. Hæc est eodem modo certa
quo præcedens, nec indiget alia probatione. Sed difficul-
tas est, an eodem respectu respiciat utramque causam, an
verò vno vnam, & altero alteram.

An effectus
eductus di-
cat duos
respectus
ad agens &
materiam.

Respondendum autem quod si sit effectus, qui non pos-
set produci nec conservari ab vna, nisi concurrente al-
tera, tum eodem respectu utramque respiciat, quia be-
ne potest vnus respectus terminari ad distinctos termi-
nos, & non sunt multiplicanda entia sine necessitate. Si
verò possit respicere vnam causam ex ipsis concurrentem
eodem modo, quin respiciat alteram, tum duobus res-
pectibus, & non vno respicit utramque; quia sicut manere
potest causalitas vnus, non manente causalitate alterius
causæ, ut supponitur, ita manere potest correlatio effe-
ctus ad vnam, non manente correlatione ad alteram, &
consequenter non dicit eandem relationem ad utramque;
& hoc modo philosophandum est de calore producto
in aqua, verbi gratia mediante concursu ignis, quia po-
test conservari in aqua sine concursu ignis, & primo
etiam produci.

CONCLUSIO III.

Quomodo
vno subie-
cto ad for-
mam possit
esse passio.

56. Si non sit aliquid ponendum ex parte forme eductæ,
quo habeas intrinsece produci, passio correspondens actio-
ni agentis erit solum vno recepta in subiecto quod mutatur
ad formam, quæ vnio, ut est talis passio, optime describitur
esse respectus extrinsecus adueniens, per quem subiectum
mouetur ab efficiente ad aliquam formam. Hæc etiam ex di-
ctis clara est & patet prima pars, quia nihil aliud realiter
distinctum ab actione, ex hypothese posita in conclu-
sione, potest assignari, quod sit passio. Patet etiam secun-
da pars, quia optime sic declaratur natura eius, ut di-
stinguitur ab omni alio.

Aduertendum autem quod hæc passio possit diuidi in
passionem, qua mediante patitur ab agente per mutatio-
nem ad formam non eductam; & in passionem per quam
mutatur ab eodem ad formam eductam, quia potest mu-
tari ad utramque, ut patet ex dictis.

57. Quod si quæras, an vnio, per quam mutatur sub-
iectum ad formam non eductam, producat à causa effi-

ciente per actionem illam, per quam dicitur transmutare
illud subiectum.

Respondeo affirmatiue, quia alias non posset dici trans-
mutare illud subiectum, & præterea illa vnio acciperetur
esse independentem à causa efficiente.

*Dices: Vnio sustentatiua, hoc est vnio, per quam subie-
ctum causat materialiter formam, non producit per
actionem causæ efficientis: ergo nec hæc altera vnio, quia
eadem videtur esse ratio de utraque, nec enim videtur esse
maior ratio, cur vnio transmutatiua deberet per actionem
efficientis produci, quam altera vnio, quæ est perfectior,
quandoquidem habeat tam perfecte vnire, & præterea
esse causalitatem materiale respectu forme.*

*Respondeo negando consequentiam, & disparitas est,
quod vnio sustentatiua posset habere dependentiam à
causa efficiente, quamvis non produceretur per actionem
ipsius, quia posset coexistere actioni iuxta dicta supra.
Vnio vero non sustentatiua non posset, quia nisi agens
haberetur actionem ad illam terminatam, non haberetur actio-
nem villo modo; quandoquidem nihil aliud producit
per ipsum, ut supponitur: ergo non dependeret ab actio-
ne ipsius.*

*Si quæras iterum, an vnio non sustentatiua debeat
produci per causalitatem materiale distinctam realiter à
subiecto. Respondeo, quod non, quia ut suppono, impos-
sibile est ipsam produci, nisi in subiecto illo, & conse-
quenter non potest esse iudicium aliquod vnde colliga-
tur quod producat à subiecto per causalitatem distin-
ctam.*

58. *Dices: si non produceretur per causalitatem distin-
ctam, actio causæ efficientis, per quam producitur, esset
prior causalitate materiali, est enim prior quam sit illa
vnio, quæ per ipsam producitur; sed est inconueniens
quod actio efficientis sit prior quam actio materialis, quia
sequeretur quod haberet terminum suum pro illo priori,
& consequenter superflueret causalitas materialis poste-
rior.*

*Respondeo negando sequelam, quia causalitas materiæ
respectu unionis non distinguitur ab ipsamet materiæ;
actio autem non est prior materiæ, ut patet: ergo non est
prior causalitate materiæ.*

*Dices: si causalitas materiæ identificetur materiæ, ergo
causalitas materiæ est prior actione: sed hoc est æque in-
conueniens, ac quod causalitas efficientis sit prior cau-
salitate materiæ.*

*Respondeo distinguendo sequelam maioris: sub deno-
minatione causalitatis, nego; realiter, concedo; & simili-
ter distinguo minorem: est inconueniens, quod esset
prior sub denominatione causalitatis, concedo, realiter &
sine tali denominatione, nego minorem, & nego conse-
quentiam.*

*Dices ergo similiter actio causæ efficientis posset esse
priusquam causalitas materiæ possit poni realiter, licet
non sub denominatione actionis seu causalitatis.*

*Respondeo negando sequelam, quia totum munus istius
actionis est esse positio effectus, seu id à quo agens habet
ponere effectum, & consequenter non debet esse, ante-
quam habeat hanc denominationem: sed ex suppositione
quod causalitas materiæ identificetur ipsi, totum munus
ipsius non est esse ratio formalis ponendi effectum, habet
enim præterea pro munere quiddam potest facere mate-
ria, cui identificatur, & sic potest, & debet poni antequam
habeat illam denominationem.*

Et hæc sufficiant de Passione, ad quam intelligendam
etiam conducent quæ dicuntur secundo Physicorum de
causalitate materiæ, diffus. octaua.

QUÆSTIO V.

Quid sit Quando.

59. Quando est aduerbium temporis, quo solet quæri,
quo tempore res aliqua sit, fuerit, vel erit: sed à
Philosophis est translatum ad significandum formam il-
lam, à qua res dicitur coexistere alteri, quia per hoc ad-
uerbium quæritur de coexistentia rei; nam cum dicitur
quando aut quo tempore res contingit? idem est hoc, ac
quætere

Vnio pe-
quam tras-
mutatur
subiectum
ad formam
producitur
à causa ef-
ficiente.

Vnio non
sustenta-
tiua nequit
produci à
materiæ
per causa-
litatem di-
stinctam.

quætere cuiam parti temporis coexistebat ista res, dum contigit: & quando responderetur, heri vel hodie contigit, sensus est, quod dum contigit habuit coexistentiam ad tempus hesternum vel hodiernum.

CONCLUSIO I.

Descriptio
Quando.

Quando bene describitur esse coexistentia rei creata durantis ad aliam rem, durantem quacumque duratione durant. Hæc in terminis est nullius alterius, quod sciam; tamen est conformis principiis Doctoris & fortassis in re communis.

Probat, quia omni & soli conuenit, & per hanc coexistentiam sufficienter satisfit interroganti, quando res fuit, vel quando erit &c. Dixi rei creata durantis, ut excludam coexistentiam Dei ad creaturas, quæ prout dicit aliquid intrinsecum Deo, non potest esse huius prædicamenti, cum non sit finitum, nec accidens. Dixi quacumque duratione durat, ut includam in hoc prædicamento coexistentias tam rerum, quarum duratio est æuum, quam etiam rerum, quarum duratio est tempus, nam coexistentia omnium rerum creaturarum sunt entia finita, & accidentalitæ: nec est ratio cur aliqua ex illis ab hoc prædicamento excludantur.

CONCLUSIO II.

Est respectus extrinsecus adueniens.

60. Quando est respectus extrinsecus adueniens subiectum in re coexistens ad rem, cui coexistit. Hæc est Doctoris cum suis contra communem sententiam, & probatur ex dictis de respectu extrinsecus adueniente, quia non potest intelligi nisi per modum respectus, & non est ratio vlla, cur non dicatur esse respectus: ergo debet dici quod sit respectus. Rursus non præsupponit aliquid necessario ex parte fundamenti, aut termini, ad quod sequatur præter actionem, qua producit, quæ actio non necessario inexistit, aut fundamento aut termino: ergo est respectus extrinsecus adueniens. Probat consequentia ex dictis, quest. prima.

Obiicit: necessario sequitur posito fundamento & termino simul existentibus: ergo est tam intrinsecus adueniens, quam est similitudo, quæ non oritur necessario inter extrema, nisi illis positis simul.

Aliqui Scotiste respondent negando antecedens, quia si poneretur res coexistens tempori huius mundi in alio mundo, non diceret respectum quando ad tempus huius mundi, quia solæ res huius mundi dicunt huiusmodi respectum.

Sed hæc responsio nullo modo placet, quia, ut dixi, respectus huius prædicamenti est coexistentia rei ad tempus: ergo siue res coexistens sit in hoc mundo, siue non sit, modo coexistat tempori, habebit respectum huius prædicamenti ad tempus huius mundi.

Et confirmatur, quia petenti quando res illa extra hunc mundum existens produceretur, aut aliquid ageret, posset responderi, heri vel hodie, designando per hoc ordinem ipsius ad tempus hesternum vel hodiernum: ergo diceret respectum ad tempus hesternum vel hodiernum: sed ille respectus est huius prædicamenti: ergo.

Respondet ergo aliter negando antecedens: nam cum ipsum sit ratio formalis ponens extrema simul, non potest sequi ad extrema posita simul. Verum tamen est, quod positis extremis simul existentibus necessario ponitur, & forte hoc tantum intenditur in obiectione; sed tum concessio antecedenti, nego consequentiam: & ratio disparitatis est, quod ipsa similitudo non constituat extrema simul existentia, sed præsupponat illud per quod sic constituantur, & eo posito necessario sequitur. Coexistentia autem non præsupponit aliquid ex parte extremorum, ratione cuius sequeretur necessarium.

Cæteræ difficultates huius rei examinabuntur, & res tota clarior fiet in Physica, dum agemus de tempore.

QUESTIO VI.

De Vbi.

*61. C*ertum est Vbi nihil aliud esse quam illud, per quod formaliter ponitur res in loco, siue definiti-

uo, siue descriptiuo: sed difficultas est quidnam sit illud, per quod res sic collocantur: nam aliqui dicunt, quod constituitur res in loco formaliter per denominationem extrinsecam desumptam à loco: alij per modum absolutum includentem respectum transcendentem ad locum, & denique alij per respectum ex tunc aduenientem terminatum ad locum & subiectum in re locata. Et quidem hæc duæ ultimæ sententiæ duo Vbi communiter admittunt, vnum intrinsecum, illum scilicet modum vel respectum, qui subiectatur in re locata, & terminatur ad locum; & aliud extrinsecum, quod scilicet subiectatur in loco, & terminatur ad rem locatam. Et aliqui vocant vbi intrinsecum *vbi passivum*, quia eo mediante res locata continetur in loco; vbi vero extrinsecum vocant *actiuum*, quia eo mediante locus formaliter continet rem locatam.

CONCLUSIO I.

62. Non consistit in denominatione extrinseca. Hæc est communis. Probat, quia potest esse locus & res locata existens, sine hoc quod res locata sit in illo loco, ergo non habet esse in loco per denominationem extrinsecam ab illo loco præcise. Probat consequentia, quia si locus præcise determinaret rem locatam ad esse in loco, semper deberet ipsum determinare ad hoc, præsertim dum utrumque existit; neque enim est maior ratio, quare id faceret vna vice potius, quam altera.

Confirmatur, quia impossibile est, quod vnum ex duobus existentibus simul det denominationem nouam positivam alteri, nisi ponatur aliqua mutatio ex parte alicuius ex ipsis, vel alicuius extrinseci: ergo cum locus & locatum possint simul existere sine eo, quod denominet se mutuo, non potest fieri, quod vnum ex ipsis denominet alterum de nouo sine aliqua mutatione.

Confirmatur, quia pro illo instanti, pro quo locus determinat locatum ad esse in loco, vel determinat ipsum præcise ratione sui, vel ratione alterius; non ratione sui præcise, quia sic deberet antea determinare: si ratione alterius, quæro quid est illud, & nunquam potest satisfieri, nisi deveniendo ad aliquid aliud intrinsecum vel loco vel locato, distinctum ab illis realiter, vel modaliter, non curo.

Dices locum determinari ad dandam denominationem locato per actionem causæ efficientis. Contra: ergo est actio noua in causa aliqua, quando res ponitur de nouo in loco: sed non potest esse actio noua, quin res aliqua producat per ipsam (quod de actione physica certum est apud omnes,) ergo debet aliquid fieri de nouo per actionem de nouo locantem. Illud autem vel debet esse in loco, vel in locato, ut patet, & consequenter res non ponitur in loco per denominationem extrinsecam desumptam à loco præcise. Pluribus aliis rationibus posset probari hæc conclusio, sed hæc modo sufficiant.

63. Vadingus de Incarnatione disp. 1. dub. 4. fufc conatur ostendere non esse necessarium vbi distinctum, sed Petrum, verbi gratia esse in loco, haberi ex eo, quod nulum corpus sit interiectum inter ipsum & locum; & hoc ipsum haberi ultimæ à voluntate diuina. At certe non satisfacit: sed ne multiplicet entia sine necessitate, maximam inducit intellectui necessitatem formandi conceptum de præsentia locali absque vbi, non contra imaginationem tantum, sed etiam contra rationem. Et imprimis, quantum ad negationem interpositionis corporis, patet manifeste illam non posse poni per motum/positivum & realem de nouo, ad nullam enim negationem datur per se motus positivus: sed corpus ponitur in loco per motum realem, ergo positio ipsius in loco non habetur absque aliquo distincto ab illa negatione. Deinde quæro à quo habet corpus esse interiectum formaliter; si à negatione, ergo corpus habet esse in loco à negatione negationis: si à positio, ergo quemadmodum corpus habet esse interiectum ab aliquo positio, cur non diceretur, quod res habeat esse in loco formaliter ab aliquo positio superaddito? Quod etiam ad voluntatem Dei attinet, patet ex dictis de actione, ipsam voluntatem Dei non posse sufficere ad hoc, nisi quatenus sufficit ad ponendum positivum aliquod, à quo formaliter res haberet esse in loco, &

Vbi non
denominatio
extrinseca.

& præterea Deus non ponit res plurimas in loco, nisi mediante cooperatione causa secundæ mouentis realiter res ab vno loco ad alium locum: sed impossibile est concipere quomodo res indifferens ex se ad hunc locum, & illum, possit per causam secundam poni in hoc loco potius quàm illo, nisi causa secunda faciat aliquid circa corpus, & hunc locum, quod non facit circa corpus, & alium locum.

Alij respondent, corpus poni in loco formaliter per negationem distantie. Sed contra videtur eadem difficultas, nam quæro quid sit ipsa distantia, si dicas positium quid superadditum rebus distantibus, cur idem non dicis de vbi? si dicas negationem, ergo indistantia est negatio negationis. Et deinde impossibile est quod per motum realem ponatur de nouo per se primo negatio, ponitur autem corpus in loco per motum realem: ergo quando corpus ponitur in loco, aliquid ponitur præter negationem & corpus & locum.

CONCLUSIO II.

64. Illud per quod formaliter res ponitur in loco est respectus extrinsecus adueniens subiectatus in loco, & terminatus ad locum, non modus, aliquis absolutus, sine transcendentaliter relatus, siue non. Hæc est Doctoris cum suis contra communem sententiam, & Probatur per ea, quæ diximus de actione, & de respectu extrinsecus adueniente.

Confirmatur, quia per actionem locantem posset produci talis respectus, & per talem respectum posset res poni in loco formaliter, & hoc supposito multo congruentius dicitur, quod ita fit, quandoquidem id quod producit per actionem illam, & quod constituit rem in loco, non possit intelligi, nisi per modum respectus, aut alicuius dicentis respectum ad locum: ergo debet dici quod ita fiat. Probatur antecedens quoad primam partem, in qua sola est difficultas, quia nihil impedit quo minus sic possit produci: nam, ut ante dixi, non est eadem ratio de relationibus extrinsecus & intrinsecus aduenientibus, & propterea non sequitur, quod si hæc non possint produci per actionem ad se terminatam immediate, illæ non possint. Philosophus autem quando dixit ad relationes non dari motum seu actionem, id intellexit de relationibus intrinsecus aduenientibus, ut supra dictum est. Ex hoc patet quod illud, per quod locus formaliter continet locatum, seu vbi extrinsecum, seu vbi actiuum, sit etiam respectus extrinsecus adueniens subiectatus in loco, est enim eadem ratio, ut omnes concedunt.

65. *Obiicit primo*: posita approximatione sufficienti sequitur necessarium ipsum vbi intrinsecum: ergo si sit respectus, erit intrinsecus adueniens.

Respondet negando antecedens, ad nullam enim approximationem, in qua non includitur ipsum vbi intrinsecum formaliter; neque ad vllum prius distinctum ab actione, per quam immediate fit, sequitur necessario vbi intrinsecum.

Obiicit secundo: potest aliquis habere vbi intrinsecum reale, quamuis non haberet respectum realem, in quo consisteret tale vbi: ergo vbi intrinsecum essentialiter non consistit in tali respectu. Probatur antecedens, quia posset aliquis habere vbi intrinsecum reale sine eo, quod existeret vllus locus realis, ad quem diceret respectum: sed respectus realis non potest existere quin existat terminus realis eius: ergo potest habere vbi intrinsecum reale, sine eo quod habeat respectum realem. Probatur maior, quia si vnus solus Angelus existeret, haberet vbi intrinsecum reale: sed in tali casu non existeret locus aliquis realis, ad quem diceret respectum: ergo. Probatur maior, quia potuisset terminare actionem realem loco motiuam: ergo haberet vbi intrinsecum reale; quia illud, quod terminat actionem realem loco motiuam, debet esse vbi reale. Probatur antecedens, quia Deus posset ipsum realiter transferre de vna parte spatij imaginarij ad aliam partem eiusdem spatij: posset enim ponere ipsum taliter in spatio imaginario, ut si iterum crearetur mundus, sicut modo est creatus, Angelus ille haberet locum suum in Hibernia, verbigraria, & posset ipsum postea ponere taliter, ut si

produceretur iterum mundus, haberet locum suum in Italia: hoc autem non posset contingere, nisi in spatio imaginario Angelus haberet aliud & aliud vbi, nam si idem vbi semper haberet in spatio imaginario; aut si nullum vbi ibi haberet, sed eodem modo se haberet semper, tum ad productionem mundi eodem modo quo ante, semper haberet vbi suum in illa parte mundi, in qua ante habuit, quin non posset assignari ratio, cur non.

66. *Respondent communiter Scotista*, & bene, negando antecedens. Ad probationem autem eius respondent quidem primo concessa maiori negando minorem, existimant enim facis esse probabile, quod respectus extrinsecus aduenientes possint existere sine termino reali realiter existente, modo tamen sit possibilis existere. Et hæc quidem solutio si vera esset, tolleret totam difficultatem obiectionis; imò optimum medium ad probandum quod posset existere respectus realis extrinsecus sine termino existente actu, posset desumi ex hac obiectione, præsertim in sententia Scotistarum, quia hæc obiectio probat, quod possit aliquis habere vbi intrinsecum reale sine aliquo termino reali realiter existente: ergo cum in sententia Scoti vbi intrinsecum sit respectus extrinsecus adueniens, ex hac obiectione sequitur quod possit existere respectus realis sine termino realiter existente.

Sed contra hanc doctrinam inflari potest, quod ille respectus, qui ex natura sua ordinat rem realiter ad aliam rem, non possit esse sine alia illa re realiter existente: ergo vbi intrinsecum, quod ex natura sua determinat rem ad esse in loco reali, non potest esse, quin sit locus ille realis.

Confirmatur hoc primo, quia si potest esse respectus locati, quod constituitur formaliter in loco reali sine loco reali, sequeretur quod iste respectus non esset essentialiter determinatio locati ad locum: sed hoc est absurdum: ergo. Probatur sequela, quia illud est essentialiter determinatio ad aliquid, quod non potest esse, quin determinet: ergo si iste respectus possit esse quin determinet locatum ad locum realem, non erit essentialiter talis determinatio: quod autem hoc sit absurdum, probatur, quia si non sit essentialiter determinatio, ergo debet dari aliud, per quod determinetur essentialiter ad locatum.

Confirmatur secundo, quia hinc sequeretur, quod vnio posset esse in materia non existente forma, & actio in agente non existente termino; quæ sunt absurdissima. Probatur sequela, quia est eadem ratio de ipsis, atque de vbi, æque enim sunt essentialiter respectus, aut modi absoluti.

67. *Ad has tamen difficultates* posset dici, quod Vbi non ita essentialiter respiciat terminum, quin possit esse abque illo; sed solum in hoc sensu dici debet essentialiter ipsum respicere, quod ex suppositione, quod sit terminus eius & subiectum, Vbi habeat essentialiter ponere subiectum, hoc est locatum, in illo termino, hoc est, in illo loco. Et per hoc patet ad ad primam confirmationem: quamuis enim vbi non esset essentialiter determinatum locati ad locum, nisi in sensu iam dicto, nimirum sic, ut non possit esse locus, & locatum, & vbi, quin per vbi poneretur locatum in loco; non requireretur aliud determinatum ipsius vbi ad locum.

Ad secundam confirmationem dici posset, quod non esset inconueniens, vnionem posse poni de potentia absoluta in materia absque forma existente, sicut posset poni vbi in locato absque loco: sed non esset eadem ratio de actione, nam cum terminus actionis habeat esse per ipsam actionem, & non possit intelligi quomodo poneretur nisi per actionem, eo ipso quo ponitur actio debet dici, quod ponatur terminus eius, nec aliquid requiritur, ut agens dicatur ponere effectum, quam ut habeat actionem; aliquid autem requiritur, ut materia dicatur vnita formæ, & locatum positum in loco, vltra vnionem & vbi, nimirum positio termini, qui terminus non habeat poni per vnionem, aut vbi.

68. *Respondent secundo alij Scotista* ad probationem antecedentis negando maiorem, cum maiori suæ probationis. Ad cuius probationem dicunt, quod possit quidem Angelus transferri

An possit
dari respectus
vbi
absque termino
reali

responsio
ad primam
est impropria
negationis.

trāsferri de vna parte spatij imaginarij in tali casu ad alteram, sed illa tamen actio non esset realis positiua, quia per eam nihil produceretur positiuum, sed tantum produceretur per ipsam indistantia, quæ est tantum negatio distantia. Et addunt, quando aliquid ponitur in loco reali, duo fieri, nimirum poni indistantiam eius ad locum, & vltius præsentiam eius positiuam ad illum, & ex his duobus posse poni indistantiam sine præsentia positiua.

Negatio
nequit po-
ni de nouo
abique po-
sitione vel
ablatione
positiui.

At reuera hæc doctrina mihi non arridet: nam existimo omnino improbabile esse poni negationem de nouo in aliquo subiecto saltem per actionem alicuius causæ efficientis, nisi ponatur aliquid positiuum in illo subiecto, vel tollatur aliquod positiuum ab illo: quia si non ponatur in subiecto aliquod positiuum, vel tollatur aliquod positiuum in instanti, quo dicitur subiectum habere negationem de nouo, non potest intelligi, cur iam potius haberet negationem quam ante, quia respectu omnis positiui eodem modo se habet iam, quo ante: ergo non potest poni in tali casu in Angelo indistantia, nisi tollatur ab ipso aliquod positiuum, vel ponatur in ipso aliquid positiuum: sed non ponitur in ipso, nec ab ipso tollitur aliquid positiuum nisi ipsa distantia, quam ante habuit, sit aliquid positiuum. At ipsa distantia, si sit aliquid positiuum, non nisi respectus extrinsecus adueniens, terminatus ad partem illam spatij, à qua distaret Angelus, & consequenter terminaretur respectus extrinsecus adueniens ad aliquid non reale positiuum, quod secundum hos auctores repugnat: ergo à primo ad vltimum non potest poni in tali casu de nouo in Angelo indistantia.

Indistantia
nequit po-
ni absque
præsentia
positiua.

69. Ad illud vero vltimum, quod dicant, nimirum posse poni rem indistantem à loco eo modo, quo est indistans, quando habet præsentiam positiuam ad locum, sine eo, quod ponatur eius præsentia; etiam existimo esse improbabile, quia sequeretur non esse vllam necessitatem ponendi præsentiam eius positiuam ad talem, neque posse colligi vtrum de facto, dum res ponitur in loco, habeat præsentiam positiuam, quia posset dici, quod solum habeat indistantiam illam; & ex suppositione, quod posset poni talis indistantia sine præsentia positiua, omnia argumenta facile solui possent, quæ contrarium suaderent, quod est absurdum. Itaque indistantia illa, quam habet res posita in loco, siue sit negatio tantum distantia, siue sit aliquid positiuum oppositum distantia, ad quod necessario sequitur negatio distantia (sicut dicitur, quod dissimilitudo sit quid positiuum, ad quod sequitur negatio similitudinis) nunquam potest esse sine præsentia; & si sit positiuum non distinguitur realiter ab ipso vbi seu præsentia; si sit negatiuum, est necessario sequens ad vbi seu præsentiam.

Vnus An-
gelus ne-
quit moue-
ri ab vna
parte spatij
imaginarij.

Respondet tertiò, quod in casu, quod esset vnicus Angelus, solus nõ posset moueri ab vna parte spatij imaginarij ad alteram, neque Deus posset facere, vt in toto mundo prius creato haberet præsentiam in Hibernia, & postea in reproductione mundi eodem modo facti, quo antea, haberet suum locum in Italia: nisi producendo aliud & aliud vbi intrinsecum in ipso, non quidem dum non existeret, mundus, sed quando produceretur; Angelus enim productus in spatio imaginario solus, esset ex se indifferens & indeterminatus ad quamcumque partem mundi; & propterea Deus vt determinaret ipsum ad vnam partem, verbi gratia Hiberniam præ Italia, aut è contra, deberet tum cum produceret Hiberniam, aut Italiam, producere respectum extrinsecus aduenientem in ipso ad vnam & non ad alteram.

Quid sit
esse pro-
pinquum,
vel distans.

70. Quæres, vtrum esse propinquum, vel esse distans sint relationes huius prædicamenti. Respondet vel quæri de propinquitate & distantia duorum locorum ad inuicem, vel de propinquitate rei locabilis ad locum, seu ad locum aliud. Si de primo queratur, Respondet affirmatiue ex suppositione, quod duo loca sint mobilia, & aliquando possint habere maiorem, aliquando minorem distantiam aut propinquitatem: quia imprimis, vt suppono, sunt respectus, & præterea non præsupponunt aliquid, ad quod necessario sequantur, & cum quo habeant necessariam connexionem: ergo sunt extrinsecus aduenientes.

Consequentia patet ex dictis, & antecedit quoad primam partem est euidens, & quoad secundam etiam ex suppositione illa. Ex suppositione autem quod loca sint immobilia, & quod propterea nunquam possint fieri, vt eorum propinquitas vel distantia mutetur, Respondet negatiue, quia erunt relationes intrinsecus aduenientes; tam enim necessario sequuntur illa duo extrema posita simul, quam similitudo sequitur necessario duos homines simul positos.

Si de secundo queratur, Respondet affirmatiue, quia nihil præsupponitur ad illam propinquitatem, aut distantiam, ad quod necessario sequuntur, & cum quo habeant necessariam connexionem.

Dices: propinquitas rei locatæ in hoc loco ad rem locatam in altero loco sequitur necessario ad præsentias istarum duarum rerum in illis locis simul positas; neque enim esse in illis locis, quin sint sic propinquæ, saltem ex suppositione quod loca sint immobilia: ergo sunt intrinsecus aduenientes.

Respondet negando consequentiam: quia licet non possint esse istæ duæ præsentia, quin sit ipsa propinquitas; tamen bene potest esse propinquitas, quin sint præsentia: nam duo Angeli possunt habere distantiam, & propinquitatem ad inuicem, quamuis non existerent vlla loca, quibus essent præsentia. Itaque vt relatio sit intrinsecus adueniens, debet necessario præsupponere aliquid; sine quo posito non posset existere. Cum ergo propinquitas duorum locorum, & distantia possit esse sine præsentia eorum ad loca, sequitur quod quamuis non possint esse tales præsentia sine propinquitate, quod tamen ista propinquitas non sit intrinsecus adueniens. Per hæc possunt conciliari loca Philosophi, in quorum aliquibus dicit propinquitatem & distantiam esse de prædicamento *Ad aliquid*, in aliis vero quod sint de prædicamento *Vbi*: nam prima loca debent intelligi de propinquitate locorum, & rerum locatarum, vt locatarum ex suppositione quod loca sint immobilia; alia vero loca debent intelligi de propinquitate locorum specificatiue, aut locati ad locum, aut etiam duorum locorum ad inuicem ex suppositione, quod sint mobilia.

Quæres secundo de diuisionibus *Vbi*. Respondet breuiter *vbi* posse diuidi in *vbi naturale*, quod exigit res; & *viuentium*, à quo auertitur; & *neutrum*, ad quod se habet indifferenter, nec exigendo ipsum, nec respuendo. Vtrumque autem ex his *vbi* posset diuidi in sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum, quorum significationes patent ex ipsis terminis. Item vtrumque ex illis posset diuidi in definitiuum & circumscriptiuum: definitiuum proprie loquendo est, à quo res habet esse in aliquo loco cum penetralitate, non expellendo alia ab eodem loco, siue res sic ubicata habeat partes extra partes in loco, siue non habeat. *Vbi circumscriptiuum* est, à quo res habet esse in loco cum impenetrabilitate, expellendo alia ab eodem loco.

Diuisio
vbi.

QVÆSTIO VII.

De Situ.

72. Intelligitur hic nomine *Situs*, dispositio seu ordo partium rei locatæ inter se, quæ dispositio etiam aliquando vocatur positio: res enim corporea habens plures partes non solum est in loco, sed etiam habet talem dispositionem seu collocationem in loco, vt vel sedeat, vel stet, vel iaceat: & hæc est dispositio illa, seu ordo ipsius rei ad locum, qui intelligitur nomine *situs*, seu *Positionis* à Philosophis, quamuis etiam positio significet quandoque ipsum *vbi*.

Aduertendum autem, duplicem posse considerari ordinem seu dispositionem partium rei corporeæ; vnam, quæ mediante sic se habent, vt caput vnatur immediate collo, non pedibus, oculi sinicipiti, non occipiti, &c. Et hanc dispositionem possent habere, quamuis non essent in loco, seu quamuis essent in loco indiuisibili, vt totum corpus Christi habens huiusmodi dispositionem suarum partium est in quolibet puncto, seu minima parte hostiæ conse-

consecratæ: hanc etiam eandem semper habere possunt, siue sedent, siue stent, siue decumbant. Vnde hæc dispositio seu ordo partium non est situs, de quo hic agitur. Aliam dispositionem possumus considerare inter partes rei corporeæ, à qua denominatur res posita in loco sedere vel stare, &c. & hanc dispositionem seu situm nequeunt habere res spirituales, neque res corporeæ etiam loco indiuisibili: neque enim Christus Dominus in Eucharistia aut sedet, aut stat, aut decumbit, &c. Vnde hæc dispositio erit situs ille, de quo loquimur in præfenti.

CONCLUSIO.

73. *Situs non est modus absolutus, nec relatio extrinsecus adueniens, subiectatus in re locata, & terminatus ad locum, nec denominatio extrinseca desumpta à loco.* Hæc est contra communem sententiam quoad primam partem, & contra Scotistas aliquos pro secunda parte.

Situs non est modus absolutus, nec respectus terminatus ad locum, nec denominatio extrinseca.

Probatur prima pars ex dictis de actione, & vbi. *Probatur secunda pars*, quia nullus respectus siue transcendentalis, siue non, quem dicit res ad locum, distinguitur ab vbi ipsius realiter aut essentialiter, nec vlla denominatio desumpta à loco distinguitur realiter aut essentialiter à denominatione illa, quæ denominatur res locata seu vbicata: ergo situs non potest consistere in tali respectu aut denominatione. Probatur consequentia, quia alias pertineret ad prædicamentum *Vbi*, quidquid enim non distinguitur essentialiter, aut realiter ab vbi, pertinet ad prædicamentum *Vbi* secundum omnes. Probatur antecedens, quia neque potest esse vllus respectus rei ad locum, qui sit situs, quin sit Vbi ipsius ad talem locum, & neque potest esse denominatio vlla à loco, quæ sit situs, quin sit denominatio illa, quæ est vbi, neque è contra potest esse Vbi, quin sit quicumque respectus ad locum, & quicumque denominatio à loco, quæ sit situs. Præterea neque Vbi est causa talis denominationis aut respectus, nec è contra, neque subiectantur in subiectis distinctis realiter: ergo non distinguuntur realiter; quod etiam non distinguuntur essentialiter distinctione sufficienti, vt ponantur in diuersis prædicamentis, probatur, quia nulla potest assignari ratio vel necessitas, propter quam res locata dicatur habere duas entitates essentialiter diuersas, quarum vna ipsam locaret, & altera situaret, quia vna entitas habens vnam essentiam posset sufficienter vtrumque munus præstare.

Confirmatur, quia non potest colligi ex vlllo capite, quin ipsa eadem realis forma haberet determinare non solum ad locum, sed etiam vt sit realiter vel taliter in loco.

Dices, Vbi non habere ex ratione sua formali, nisi ponere rem in loco, abstrahendo à modo, quo est in loco: *situs* vero habet ponere rem in loco cum modo tali vel tali, sessionis scilicet, aut stationis.

74. *Contra*, quia licet vbi, vt sic, habeat ponere in loco abstrahendo à modo, tamen vbi tale habet ponere in loco tali, & cum modo tali. Hinc autem non habetur, nisi quod vbi, vt sic, distinguitur ab vbi tali, & consequenter à situ, tanquam superius ab inferiori: hæc autem distinctio non sufficit, vt aliqua ponantur in diuersis prædicamentis, vt omnes fateantur.

Confirmatur, quia licet vbi abstrahat à situ hoc modo explicato, tamen situs non abstrahit ab vbi, sed includit ipsum formaliter, vt patet ex eius explicatione; ergo quemadmodum animal non debet poni in alio prædicamento, quam in eo, in quo ponitur homo, quia licet abstrahat ab homine, tamen homo non abstrahit ab ipso; similiter vbi non debet poni in alio prædicamento, quam in prædicamento, in quo ponitur situs, si situs esset talis respectus vel denominatio.

Et quidem hæ rationes sunt tam apparentes, vt Thomistæ, & recentiores communiter fateantur, licet vbi & situs ponantur in diuersis prædicamentis, quod tamè non distinguantur nisi per rationem rationem ratiocinantem, vt dicunt aliqui, vel, ratiocinantem, vt dicunt alij; imo aliqui coacti sunt dicere, quod reuera non essent ponendi in diuersis, sed in vno: Philosophum tamen iuxta vulgarem opinionem ipsos in diuersis posuisse.

CONCLUSIO II.

75. *Situs est dispositio partium in ordine ad se, ratione cuius, si poneretur in loco, diceretur res sedere, aut stare, aut iacere, quæ dispositio est respectus extrinsecus adueniens.* Hæc videtur esse contra communem sententiam: *Probatur tamen quoad primam partem*, quia hæc dispositio est aliquid tam per se collocabile in aliquo prædicamento, quam vbi, & est omnino distinctum ab vbi, quia hæc dispositio potest esse eadem numero in diuersis locis, in quibus variaretur vbi; & præterea non potest intelligi situs sine ipsa; ergo dicendum est quod situs.

Quid sit situs.

76. *Confirmatur*, quia si dicatur hæc descriptio esse situs, potest saluari distinctio realis, & essentialis inter vbi & situs; & ex altera parte nihil aliud potest assignari quod sit situs, salua tali distinctione: ergo quandoquidem datur, huiusmodi dispositio à parte rei, magis congrue dicitur, quod sit situs, quam aliquid aliud.

Probatur conclusio quoad secundam partem, quia non est modus absolutus siue cum respectu transcendentali, siue absque tali respectu, nec est denominatio extrinseca, nec respectus de prædicamento ad aliquid, vt patet ex dictis de aliis prædicamentis, ergo debet dici quod sit respectus extrinsecus adueniens.

77. *Obiicitur*: Eadem potest esse dispositio partium in ordine ad se dum iacet aliquis, & dum stat: ergo situs rei non consistit in tali ordine partium. Probatur consequentia, quia quando aliquis iacet, habet diuersum situm ab illo, quem habet dum stat, ergo in illa dispositione non potest consistere situs.

Respondetur distinguendo consequens: situs pro vt est quid vnum per se distincti prædicamenti ab vbi, nego consequentiam; prout dicit etiam ipsum vbi, concedo consequentiam. Probationem consequentia similiter distinguo: diuersum situm, prout includit vbi, concedo; prout non includit vbi, nego.

Vt hæc distinctio melius percipiatur, *aduertendum est*, situm posse capi pro forma illa, à qua habet res esse sedens, vel esse stans in loco, & hoc modo sumptus vel dicitur formaliter vbi tale, & materialiter illam dispositionem partium, sine qua non posset esse in tali loco; vel dicitur a quo primo vtrumque: & quomodocumque dicatur, certum est quod includat ipsum vbi, & quod non possit variari, nisi varietur vbi, nec è contra. *Alio modo potest sumi situs* pro illa dispositione partium præcise, quæ in situ priori modo sumpto includitur vel formaliter vel materialiter, quæque est indifferens ad hunc vel illum locum, & hoc modo sumptus non includit ipsum vbi vlllo modo. Quod si priori modo sumatur, diuersum habet situm à seipso stante; si posteriori modo, id non est necesse.

QUÆSTIO VIII.

De Habitu.

78. *V*ariis modis accipitur *habitus*, aliquando enim significat qualitatem; aliquando ordinem totius ad partes, à quo dicitur habere suas partes; aliquando ordinem rei ad locum, à quo dicitur habere locum; aliquando denique alios ordines. Sed, vt est prædicamentum aliquid particulare distinctum ab aliis nouem, sumitur pro illa forma, vel entitate, vel denominatione, vel modo, à quo dicitur aliquid esse vestitum vel armatum, seu à quo dicitur habere vestes vel arma, non quidem illa, quæ sunt concessa à natura, sed quæ industria acquiruntur.

CONCLUSIO.

Habitus est respectus extrinsecus adueniens subiectatus in re vestita vel armata, & terminatus ad vestes aut arma, à quo formaliter dicitur vestiri vel armari. Hæc est communis Scotistarum contra Thomistas, & recentiores communiter cum D. Thoma opusc. 48. *Suare disput. 53. Metaph. Auerſa hic*, qui putant habitum nihil aliud esse, quam denominationem extrinsecam, desumptam à vestibus. Et *probatur*, quia dum aliquis vestitur, aut

Quid est habitus prædicamentalis.

aut armatur, intercedit aliquid positium distinctum tam à re armata aut vestita, quam ab armis & vestibus, quod pertinet ad hoc prædicamentum, ut expresse asserit *Philosophus 5. Met. c. 10.* sed illud positium medium non est modus absolutus, neque respectus intrinsecus adueniens, ut patet ex dictis in hac disputatione: ergo est respectus extrinsecus adueniens.

79. *Obiicitur* per hoc solum, quod habeat vestis præsentiam localem ad rem vestitam, intelligitur vestire istam rem, & res intelligitur vestita: ergo non datur aliquis alius respectus inter rem vestitam & vestem, & consequenter Habitus non erit prædicamentum distinctum ab Vbi.

Respondeo negando antecedens quia quamvis vestis habeat talem præsentiam localem ad rem vestitam, qualem habet quando res vestitur ipsa, tamen adhuc non intelligeretur res vestita, neque à parte rei per hoc formaliter aut realiter vestiretur, quia ut vestiatur debet habere talem respectum ad vestes, quo mediante posset ire de loco in locum cum vestibus: sed ex eo præcise quo haberet ipsam præsentiam localem etiam talem, non esset necesse ut posset circumferre secum vestem; ergo respectus præsentiae localis vestis ad rem vestitam non est respectus quo formaliter dicitur res vestiri per vestem.

Respondeo secundo, negando consequentiam, quia licet non possit intelligi ista præsentia localis vestis ad rem vestitam, quin intelligatur res vestita, tamen potest res vestita intelligi, & esse vestita hac ipsa veste per eundem numero habitum sine eadem numero præsentia locali, nam præsentia localis rei ad locum secundum communem sententiam etiam aduersariorum, est inuariabilis & immobilis. Et propterea duæ res simul motæ nõ possunt habere eandem numero præsentiam localem, quam habuerunt ante motum: res autem potest habere eundem numero habitum, seu ordinem ad habitum, etiam si simul cum habitu moueatur.

80. *Obiicitur secundo ex Auerſa*: eo ipso, quo circumponeretur vestis absque modo, aliquis esset vestitus: ergo non debet dici, quod habitus consistat in alio, quam in denominatione extrinseca. *Confirmatur*, quia alias quando lapides aut statuae vestirentur, poneretur talis respectus in illis.

Respondetur negando suppositum antecedentis; neque enim potest circumponi vestis absque modo distincto, sicut nec potest corpus circumscribi à loco absque modo distincto secundum *Auerſam* ipsum. *Ad confirmationem* concedo sequelam, nec id est vilo modo inconueniens.

DISPUTATIO XVIII.

DE POSTPRÆDICAMENTIS.

1. *Capite decimo sui libri de Prædicamentis* vsque ad finem agit *Philosophus* de quibusdam rerum affectionibus, comparatque res illas, quas in Prædicamentis collocavit, ad se inuicem secundum oppositionem, prioritatem, simultatem, ostendendo quænam posteriora, quænam simul; deinde addit aliqua de motu; & denique ostendit quor modis aliquid dicitur habere aliud, de quibus breuiter pauca subiungam.

QUESTIO I.

De Oppositis.

2. *Opposito*, de qua hic *Philosophus* agit, est repugnantia aut impossibilitas duarum rerum sese mutuo ab eodem subiecto excludentium, ut colligitur ex *Philosopho 5. Met.* dicente: *Quæcumque susceptio amborum non contingit simul adesse, hæc opponi dicuntur.* Non debet autem intelligi per subiectum, subiectum inhaesionis, quia alias forma, & negatio, aut priuatio non opponerentur, quia negatio & priuatio non habent subiectum inhaesionis: debet ergo intelligi quodcumque recipit aliud eo modo, quo aliud tantum est recipi siue per

inhaesionem, siue non. Oppositionem autem ut sic diuise *Philosophus* in quatuor membra, nimirum in *Contrariam*, *Relatiuam*, *Priuatiuam*, & *Contradictoriam*. Potest autem claritatis gratia prius diuidi in *positiuam* & *priuatiuam*, intelligendo per positiuam illam, quæ est inter extrema, & per negatiuam, illam, quæ est inter extrema, quorum aliquod est negatiuum.

Rursus oppositio positua potest diuidi in *Contrariam*, & *Relatiuam*, & oppositio negatiua in *Priuatiuam* & *Contradictoriam*. *Oppositio negatiua contradictoria* est, quæ reperitur inter formam & negationem eius, & hæc oppositio est talis naturæ, ut quæ sunt per ipsam opposita non habeant medium, sed necessario subiectum debeat habere vel vnum vel alterum ex ipsis, & nunquam potest simul habere utrumque. *Oppositio priuatua* est quæ reperitur inter priuationem & habitum, id est formam quæ priuat, intelligendo per priuationem carentiam formæ in subiecto apto nato habere formam; & inter ea, quæ sic opponuntur dari potest medium, quia dari potest subiectum, quod neque habeat formam neque priuationem formæ, ex eo scilicet quod non haberet aptitudinem ad talem formam: lignum enim neque habet visum, neque cæcitatem ipsi priuatiue oppositam, quamvis enim habeat negationem seu carentiam formæ, tamen quia non est subiectum aptum recipere visum, illa carentia non dicitur priuatio.

3. *Addit autem Philosophus*, licet possit subiectum transire ab habitu ad priuationem, quia de vidente potest aliquis fieri cæcus; tamen non potest iterum fieri regressus à cæcitate ad visum; neque enim, inquit, qui semel ex vidente factus est cæcus, aut ex comato caluus rursus fieri potest videns aut comatus. Hoc autem parit difficultatem interpretibus, quia licet in exemplis aliquibus naturaliter loquendo sit verum, tamen in aliis exemplis non videtur currere, quia aërex lucido potest fieri tenebrosus, & rursus ex tenebroso lucidus, cum tamen tenebræ, & lux priuatiue opponantur.

Aliqui explicant Philosophum, quod velit tantum non fieri regressum à priuatione ad eundem numero habitum seu formam, quia subiectum erat priuatum: sed hoc quamuis verum sit, non tamen sufficienter explicat *Philosophum*, nam id dixit *Philosophus* tanquam quid speciale de priuatiue oppositis, nullo modo competens contrarie oppositis, à quorum vno ad aliud, & rursus ab illo alio ad ipsum potest subiectum transire; de frigido enim aliquid fieri potest calidum, & de calido rursus frigidum. Quod si hoc intelligeretur de regressu subiecti ad eandem numero formam, quam ante habuit, neque in contrariis etiam haberet locum, nam cum subiectum frigidum sit calidum, & rursus frigidum, non recipit idem numero frigus, quod ante habuit, ut omnes fateantur.

4. *Itaque existimo Philosophum* intelligendum, non de regressu ad eandem numero formam, sed ad eandem in specie, & id non asseruisse vniuersaliter, quasi non potuisset ille regressus fieri ab vlla priuatione ad habitum, sed voluisse tantum quod non posset fieri ab omni priuatione ad formam, quemadmodum ab omni contrario potest fieri regressus ad alterum contrarium: & certe hoc sufficit ipsius intento, quod erat tantum statuere discrimen inter contrarie opposita, & priuatiue opposita in ordine ad talem regressum.

Oppositio relatiua est illa, quæ est inter correlatinnes seu inter correlatiua: nam, quia non potest fieri ut duæ correlationes subiectentur in eodem subiecto saltem immediate, dicuntur inter se opponi, & repugnare.

Dices: Intellectus dicit relationem mutantis ad seipsum, dum in se producit intellectionem, & idem intellectus dicit etiam ad seipsum relationem mutati; sed relatio mutantis, & relatio mutati sunt correlationes: ergo correlationes sunt compatibles in eodem subiecto, & consequenter non opponantur.

Respondeo distinguendo maiorem: immediate, nego; mediate concedo, & concessa minori distinguo primum consequens, mediate concedo; immediate, nego primam consequentiam, & etiam secundam: sufficienter enim

Quidam
plex opposi-
tione.

An à pri-
uatione
fiat regressus
ad habitum.

Explicatio
Philosophi

Quid op-
positio re-
latiua.

oppe